

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Katedra veřejné správy

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Neziskový sektor a reforma veřejné správy

Předkládá: Lukáš Mařan

Vedoucí bakalářské práce: JUDr. Tomáš Louda, CSc.

Zadávací list:

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Neziskový sektor a reforma veřejné správy“ zpracoval samostatně a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal způsobem pro vědeckou práci obvyklým.

Podpis autora:

.....

Poděkování:

Tímto bych rád poděkoval vedoucímu své bakalářské práce JUDr. Tomáši Loudovi za vedení práce, odborné konzultace, rady a doporučení ohledně mé bakalářské práce. Dále bych chtěl poděkovat Ladislavu Novému a Bc. Miroslavě Chytrové z organizace Možnosti tu jsou o.p.s. za poskytnutí informací potřebných pro vypracování bakalářské práce.

Obsah:

1.	Úvod	1
2.	Charakter neziskové organizace:.....	3
2.1.	Základní členění neziskových organizací:.....	4
2.1.1.	Členění dle míry veřejného prospěchu:	4
2.1.2.	Další členění:	4
2.1.3.	Vzájemné propojení těchto kritérií:	5
2.2.	Oborové členění neziskových organizací:	6
2.3.	Členění neziskových organizací podle kritéria financování:.....	6
2.4.	Členění neziskových organizací podle právní normy:	7
3.	Definice neziskové organizace:	9
3.1.	Vymezení neziskového sektoru:.....	9
3.2.	Pestoffovo členění národního hospodářství:.....	10
3.3.	Vysvětlení základních pojmů:.....	11
3.4.	Občanský sektor:.....	13
3.4.1.	Občanská společnost:.....	13
3.4.2.	Funkce občanského sektoru:.....	16
3.4.3.	Selhání občanského sektoru:	16
3.4.4.	Neziskový sektor jako náhrada státu:	18
4.	Typologie neziskových organizací:	20
4.1.	Spolky:	20
4.1.1.	Založení a vznik spolku:.....	21
4.1.2.	Zrušení spolku:	21
4.2.	Obecně prospěšná společnost:	22
4.2.1.	Vznik a založení obecně prospěšné společnosti:	22
4.2.2.	Orgány obecně prospěšné organizace:	23
4.2.3.	Hospodaření obecně prospěšné společnosti:	23
4.3.	Politické strany a politická hnutí:	23
4.3.1.	Vznik strany a hnutí:.....	24
4.3.2.	Zánik strany nebo hnutí:	25
4.3.3.	Hospodaření stran a hnutí:	25
4.4.	Registrované církve a náboženské organizace:.....	26

4.4.1.	Vznik církve nebo náboženské organizace:.....	27
4.4.2	Zánik církve nebo náboženského hnutí:.....	28
4.5.	Nadace a nadační fondy:.....	29
4.5.1.	Vznik nadace:	29
4.5.2.	Hospodaření nadace:	30
4.5.3.	Nadační fondy:	30
4.6.	Ústavy:.....	31
5.	Financování neziskového sektoru:	32
5.1.	System veřejného financování:	33
5.1.1.	Státní dotace:	33
5.1.2.	Nadační investiční fond:.....	34
5.2.	Financování z neveřejných zdrojů:.....	34
5.2.1.	Tuzemské a zahraniční nadace:.....	34
5.2.2.	Podnikatelská sféra:	35
5.2.3.	Individuální dárci tuzemští a zahraniční:.....	35
5.2.4.	Příjmy z vlastní činnosti:.....	36
5.2.5.	Členské příspěvky:.....	36
5.2.6.	Loterie a spotřebitelské hry:	36
5.2.7.	Daňová zvýhodnění nestátních neziskových organizací:	36
6.	Reforma veřejné správy:	38
6.1.	Historie a vývoj neziskového sektoru.....	38
6.2.	Zákonné předpisy spjaté s neziskovými organizacemi:.....	41
6.2.1.	Zákon 205/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů:	41
6.2.2.	Zákon 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech. Zákon 219/2000 Sb. o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích:	42
6.2.3.	Transformace rozpočtových a příspěvkových organizací (ROPO):.....	43
6.3.	Problémy neziskového sektoru:.....	43
6.4.	Možnosti tu jsou o.p.s.....	45
6.4.1.	Pracoviště Kačaba	45
6.4.2.	Pracoviště Second Help:.....	46
7.	Závěr:.....	47
8.	Resumé:.....	49
9.	Zdroje:	50
9.1.	Literatura:.....	50

9.2.	Právní předpisy:.....	51
9.3.	Internetové stránky:.....	52
10.	Seznam příloh:.....	53
11.	Přílohy	54
11.1.	Příloha č. 1.....	54
11.2.	Příloha č. 2.....	54
11.3.	Příloha č. 3.....	57

1. Úvod

Jako téma pro svou bakalářskou práci jsem si vybral: „Neziskový sektor a reforma veřejné správy. Problematika neziskového sektoru a neziskových organizací je pro mne osobně velmi blízké téma. Sám se snažím určitou formou podílet, pomocí dobrovolnických aktivit, na činnosti několika neziskových organizací. Proto беру vypracování této práce, jako hlubší sondu do systému fungování a problematiky neziskových organizací, kterou mohu prakticky využít i v profesním životě po ukončení studia na fakultě.

Jak se můžeme dočíst v odborné literatuře, pro neziskový sektor se velmi často používá název „třetí sektor“, který působí mezi státem a trhem. Již z tohoto názvu se dá vyvodit jeho důležitost a prospěšnost pro celou společnost. Neziskové organizace mají nezastupitelnou funkci v mnoha oblastech společnosti a setkáváme se s nimi každodenně, i když to třeba ani nemusíme postřehnout. Nabízejí nám určitý druh alternativy ke státní správě a mají jiné zaměření než organizace směřující své jednání za účelem maximalizování zisku. Což je v dnešní době, která se bohužel profiluje výrazně materialisticky, velmi důležitý přístup.

Spektrum služeb poskytovaných různými neziskovými organizacemi je velmi pestré a zahrnuje velké množství organizací od politicky zaměřených až po organizace poskytujících služby v oblasti sociální péče. V mnoha oblastech mají neziskové organizace stěžejní zastupitelné místo, protože je zde určitá pasivita ze strany státní správy a pro tržní sektor je to finančně málo zajímavá oblast. Zde bych jako příklad rád uvedl jako sociální služby. Stát pochopitelně v této oblasti garantuje určité formy pomoci. Existují zde i určité instituce soukromého sektoru, jako například soukromé domovy důchodců, ale jedná se pouze o část z celkové poskytované péče a bez výpomoci nestátního neziskového sektoru, by pouze stěžejní mohla být zachována kvalita a množství poskytovaných služeb.

V jednotlivých kapitolách své práce budu postupně rozebírat jednotlivé aspekty neziskového sektoru. V kapitole o charakteru neziskového sektoru popíši pět bodů, které podle strukturálně-operacionální definice Lestera M. Salamona definují organizace, které jsou součástí neziskového sektoru. Dále popíši různé druhy dělení neziskových organizací podle jejich zaměření poskytovaných služeb, které jsou, podle způsobu financování, podle jejich oborového zaměření a rozdělení podle právní normy.

Třetí kapitola je věnována definici neziskového sektoru. Blíže charakterizují vymezení veřejného sektoru, které zpracoval švédský ekonom Victor A. Pestoff a pro lepší pochopení se pokusím definovat několik pojmů, které jsou v blízkém vztahu k neziskovému sektoru. Další část této kapitoly se věnuje občanskému sektoru a občanské společnosti.

Následující čtvrtá kapitola mé bakalářské práce je zaměřena na typologii neziskových organizací. V této kapitole detailněji rozeberu jednotlivé typy neziskových organizací podle právní legislativy. Konkrétně se jedná o spolky, obecně prospěšné společnosti, politické strany a hnutí, registrované církve a náboženská hnutí, nadace a nadační fondy a ústavy.

V oblasti financování neziskových organizací se zaměřím na dva způsoby, jakými neziskové organizace získávají finanční prostředky. A to z veřejných a neveřejných zdrojů. U zdrojů veřejných se pokusím přiblížit systém dotací, a jakou legislativou se získávání dotací řídí. Druhou možností získávání financí z veřejných zdrojů je Nadační investiční fond. V oblasti neveřejných zdrojů se rozepíši o sedmi způsobech získávání finančních prostředků.

Poslední kapitola se věnuje problematice neziskového sektoru, jeho vztahu k veřejné správě a její reformou. V první části této kapitoly stručně charakterizují vývoj neziskových organizací v jednotlivých dějinných etapách a pokusím se vystihnout, ve kterých letech byl třetí sektor na svém vrcholu, a kdy naopak zažíval hluboký útlum. Větší pozornost budu věnovat vývoji po roce 1989. Ve zbytku kapitoly se zaměřím již na reformu veřejné správy a to na příkladu zákonů 205/2000 Sb., 218/2000 Sb. a 219/2000 Sb. Na závěr své práce, aby zde byl uveden konkrétní příklad organizace, napíši něco málo o plzeňské organizaci Možnosti tu jsou o.p.s.

1. Charakter neziskové organizace:

Ještě dříve, než se dostaneme přímo k pojmu nezisková organizace, je potřeba napsat několik slov k charakteristice neziskového sektoru jako takového. Neziskový sektor má několik specifíků, která ho jednoznačně oddělují, jak od sektoru státního, tak od sektoru tržního. Z tohoto důvodu se mezi odborníky velmi často používá označení „třetí sektor“.

Definování pojmu neziskový sektor je terminologicky velmi složitý problém, pro který se v současné době používá takzvaná strukturálně-operacionální definice, zavedená americkým sociologem Lesterem M. Salomonem.¹ Podle této definice jsou součástí neziskového sektoru organizace, které lze definovat podle následujících pěti bodů.

- Institucionalizované:

Sdružení mají svojí institucionální strukturu. Podle této definice nemůžeme do neziskového sektoru řadit čistě neformální, dočasná shromáždění osob.

- Soukromé:

Neziskové organizace jsou institucionálně oddělené od státní správy. Podle této definice je důležitým faktorem řazení určité organizace do neziskového sektoru oproštění od státní správy. Nezisková organizace není její součástí, pokud v jejích řídicích funkcích nepřevládají státní úředníci. Je však velmi důležité zmínit, že to neznamená, že neziskové organizace nemohou přijímat určitou formu státní podpory.

- Samosprávné a autonomní:

Podle tohoto bodu jsou neziskové organizace schopné řídit svou vlastní činnost a nedochází k jejich řízení zvenčí, mimo jejich vlastních struktur.

- Dobrovolné:

Velice důležitý prvek jejich činnosti je dobrovolná činnost. Jedná se o prvek dobrovolnosti přímo při konkrétních aktivitách poskytovaných neziskovou organizací, nebo ve formě účasti ve vedení neziskových organizací.

¹Salomon, L. M., Anheier, H. K. Defining of the NonprofitSector. A Gross NationalAnalysis. Manchester University Press, 1997

- **Neziskové:**

Hlavním cílem neziskových organizací není přerozdělování zisku mezi vlastníky a vedení organizace. Pokud je činností neziskové organizace dosažen zisk, musí být použit na cíle dané posláním organizace. Tato skutečnost vyčleňuje neziskové organizace ze soukromého sektoru.²

1.1. Základní členění neziskových organizací:

1.1.1. Členění dle míry veřejného prospěchu:

Důležitým znakem, který platí pro určitou výšeč neziskových organizací v různém rozsahu je veřejný prospěch. Podle kritéria veřejného zájmu můžeme rozdělovat neziskové organizace na dvě základní skupiny, podle způsobu jakým naplňují veřejný zájem.

a. Organizace vzájemně prospěšné

Hlavní cíl této skupiny neziskových organizací je sloužit k uspokojování zájmů členů takové organizace. Veřejný zájem u tohoto druhu organizací není primárním cílem, ale není ze samotné podstaty vyloučen. Aktivita nesmí být v rozporu se zájmy jiných občanů. Mezi tento druh organizací se počítají zejména skupiny vzniklé na podobnosti zájmů, sociálního postavení, profesního zařazení apod.

b. Organizace veřejně prospěšné

Tato skupina organizací má za hlavní cíl poskytování veřejně prospěšných služeb. Tento typ organizace je otevřený pro veřejnost a jeho služby jsou směřovány všem, kteří daný typ služby potřebují. Mezi konkrétní typy patří například poskytování sociální péče o staré lidi nebo tělesně postižené.

1.1.2. Další členění:

Druhou kategorií základního vnitřního členění neziskových organizací, je rozlišování podle typu převládající činnosti. Podle tohoto kritéria se neziskové organizace rozdělují na advokační a servisní.

² Frič P., Goulli R. Neziskový sektor v České republice: výsledky mezinárodního srovnávacího projektu Johns Hopkins University Praha Eurolex Bohemia 2001 str.11-12

a. Advokační:

Hlavní náplní služeb poskytovaných advokačními neziskovými organizacemi jsou ochrana práv a zájmů různých skupin, či veřejných zájmů, snaha upozorňovat na problematické otázky nebo kontrolovat rozhodnutí veřejné správy.

b. Servisní:

Servisní neziskové organizace se zaměřují v převážné většině na poskytování služeb různých druhů. Mezi nejčastější patří služby, které by velmi těžko mohly fungovat na výdělečné bázi. Jedná se například o pomoc handicapované, služby pro seniory a jim podobné typy služeb. V této oblasti dochází k určité kolizi mezi neziskovým sektorem, sektorem komerčním a organizacemi zřizovanými státem.

1.1.3. Vzájemné propojení těchto kritérií:

Z hlediska veřejného zájmu a obecného okruhu zaměření neziskových organizací, lze rozdělit neziskový sektor na čtyři základní okruhy.³

a. Servisní veřejně prospěšné neziskové organizace

Do této kategorie se řadí neziskové organizace působící v oblasti zdraví, sociální péče a školství.

b. Servisní vzájemně prospěšné neziskové organizace

Neziskové organizace v této kategorii mají především podobu sportovních klubů.

c. Advokační veřejně prospěšné neziskové organizace

Do této kategorie spadají organizace zabývající se problémy ekologie a lidských práv.

d. Advokační vzájemně prospěšné neziskové organizace

Neziskové organizace řazené do této kategorie jsou především odbory a profesní organizace, jako například profesní komory.

³ Frič. P, Goulli R. Neziskový sektor v České republice: výsledky mezinárodního srovnávacího projektu Johns Hopkins Univeristy Praha Eurolex Bohemia 2001 str. 13-14

U tohoto rozdělení je potřeba zmínit, že se jedná o ideální stav, který se v tomto přesném rozdělení ve společnosti neobjevují. Přesto má důležitou funkci, při teoretickém zkoumání a identifikaci vzniku a role neziskových organizací v celé společnosti.⁴

1.2. Oborové členění neziskových organizací:

Oborová klasifikace neziskových byla zavedena z důvodu širokého spektra působnosti neziskových organizací. Kvůli možnosti porovnání neziskových sektorů na mezinárodní úrovni bylo vytvořeno třináct kategorií neziskových organizací (ICNPO).⁵

1. Kultura, rekreace a sport
2. Vzdělání a výzkum
3. Zdraví
4. Sociální služby
5. Životní prostředí
6. Rozvoj a bydlení
7. Právo, advokacie a politika
8. Organizování dobročinné činnosti
9. Mezinárodní aktivity
10. Náboženství
11. Profesní organizace, odbory
12. Další oblasti

1.3. Členění neziskových organizací podle kritéria financování:

Dalším kritériem, podle kterého se dá provést dělení neziskových organizací je podle způsobu financování.

⁴ Frič. P, Goulli R., Neziskový sektor v České republice: výsledky mezinárodního srovnávacího projektu JohnsHopkinsUniveristy Praha Eurolex Bohemia 2001 str.14

⁵ Lester M. Salamon, Helmut K. Anheier, The International Classification of Nonprofit Organization, JohnsHopkinsComparativeNonprofitsectore Project, ICNPO Revision 1, 1996 str. 7

a. Organizace financované zcela z veřejných rozpočtů.

Mezi tento typ se řadí organizační složky státu a územních celků

b. Organizace financované zčásti z veřejných rozpočtů

Jsou to organizace, u kterých je legitimní nárok na příspěvek ze strany státu. Do této kategorie spadají například příspěvkové organizace, vybraná občanská sdružení, církve a náboženské organizace nebo politické strany a hnutí.

c. Organizace financované z různých zdrojů

Zde se jedná o organizace, které na svoji činnosti vydělávají pomocí různých darů, sbírek, grantů, sponzoringu nebo prostřednictvím vlastní činnosti.

d. Organizace financované především z výsledků realizace svého poslání.⁶

1.4. Členění neziskových organizací podle právní normy:

Dělení dle právní normy má základ v zákoně 89/2012 Sb., tedy v Novém občanském zákoníku. Ten rozděluje právnické osoby na tři základní kategorie.⁷

a) Korporace:

Typickým příkladem korporace jsou spolky. Příznačné pro korporace je, že jejich základ tvoří členové, neboli též společníci. Zjednodušeně řečeno, jejich základem je osobní složka. Korporace jsou v Novém občanském zákoníku (NOZ) upraveny v §210-302.

b) Fundace:

Typickým příkladem fundace jsou nadace a nadační fondy. Na rozdíl od korporace, je pro ně typické, že jejich základem je složka majetková, určená k určitému účelu. Fundace jsou upraveny v §303-401 NOZ.

⁶Rektořík J. a kolektiv, Organizace neziskového sektoru, základy ekonomiky, teorie a řízení, Ekopress s.r.o. 2001, str. 41

⁷ 89/2012 Sb. NOZ

c) Ústavy:

Ústav je typ právnické osoby, kde je propojena osobní i majetková složka. Na rozdíl od korporací nemá ústav člen jako korporace, ale má zaměstnance. Od nadace se liší, tím že majetek není tak chráněn jako u fundací. Ústavům jsou věnovány §402-418 NOZ.

Další způsob rozdělení neziskových organizací, který můžeme nalézt v odborné literatuře, definuje právnické osoby, které mají právní subjektivitu a nejsou zřízeny za účelem výdělečné činnosti.

- Zájmová sdružení právnických osob, pokud mají tato sdružení právní subjektivitu
- Občanská sdružení včetně odborových organizací
- Politické strany a hnutí
- Registrované církve a náboženské organizace
- Nadace, nadační fondy
- Obecně prospěšné společnosti
- Veřejné vysoké školy
- Obce
- Vyšší územně samosprávné celky
- Organizační složky státu a územních samosprávných celků
- Příspěvkové organizace
- Státní fondy
- Subjekty, u nichž to stanoví zvláštní zákon⁸

⁸Škarabelová S., Definice neziskového sektoru, Centrum pro výzkum neziskového sektoru Brno, 2005 str. 25

2. Definice neziskové organizace:

Definování neziskové organizace není nikterak jednoduchá otázka a v odborné literatuře můžeme najít mnoho různých přístupů a teorií. Jako vhodná definice se dá použít následující: „*Ide o organizaci charakteru právnické osoby, která nebyla zřízena nebo založena za účelem podnikání.*“⁹

2.1. Vymezení neziskového sektoru:

Pro definici neziskového sektoru je důležité určit jeho postavení v rámci celkového národního hospodářství. Pokud chceme pochopit neziskový sektor, je pro toto rozdělení velmi důležité nastavit si určité mantinely činnosti neziskových organizací. Pouze pokud dojde k nastavení těchto mantinelů, může se neziskový sektor dále vyvíjet a plnit svou úlohu ve společnosti. V současné době se nejvíce využívá model švédského ekonoma Victora A. Pestoffa.

Na začátku této kapitoly je velmi důležité uvést vymezení neziskových organizací v rámci národního hospodářství z hlediska financování:

Ziskový (tržní) sektor:

Určitá část národního hospodářství, která získává finanční prostředky z prodeje určitých statků. Cílem celého ziskového sektoru je, jak již vypovídá samotný název, produkce zisku.

Neziskový (netržní) sektor

Financování tohoto sektoru probíhá formou přerozdělovacích procesů. Cílem neziskového sektoru není finanční zisk, ale přímé dosažení užítku povětšinou ve formě veřejné služby.

⁹Rektořík J. a kolektiv, Organizace neziskového sektoru Základy ekonomiky, teorie a řízení, 2004, Ekopress, str. 39

Neziskový veřejný sektor (veřejný sektor)

Určitá část neziskového sektoru, u které probíhá financování z veřejných finančních prostředků. Řízen je veřejnou správou. Cílem neziskového sektoru veřejného je poskytování veřejné služby.

Neziskový soukromý sektor (třetí sektor)

Hlavním znakem soukromého neziskového sektoru je skutečnost, že hlavním cílem není generování zisku. Financování probíhá povětšinou ze soukromých peněz, tedy od právnických a fyzických osob, což ale nevylučuje možnost příspěvku z veřejných financí.

Sektor domácností

Důležitá součást národního hospodářství kvůli svému začlenění do koloběhu finančních toků. Sektor domácností má také velký vliv na fungování neziskového sektoru, kvůli utváření občanské společnosti, která rozhodujícím způsobem ovlivňuje kvalitu služeb poskytovaných neziskovými organizacemi.¹⁰

2.2. Pestoffovo členění národního hospodářství:

V členění národního hospodářství podle Victora A. Pestoffa, se dělí hospodářství na čtyři sektory. Tyto sektory jsou:

1. Ziskový sektor
2. Neziskový veřejný sektor
3. Neziskový soukromý sektor
4. Sektor domácností¹¹

Pestoff pro znázornění těchto čtyřech sektorů využívá plochy trojúhelníku, do kterého jsou zakreslovány základní bloky, které posléze vytvoří čtyři výše zmiňované sektory. Ve výsledném trojúhelníku se potom dají velmi jednoduše vyčíst základní charakteristické znaky organizací, které působí v konkrétních sektorech. V konečné fázi je Pestoffův trojúhelník do-

¹⁰Rektořík J. a kolektiv, Organizace neziskového sektoru Základy ekonomiky, teorie a řízení, Ekopress s.r.o. 2004 str.14

¹¹Pestoff V., Multi-stakeholding and Local Economic Democracy, CIES

plněn zónami, ve kterých dochází k určitému překrývání činností a poslání organizací, které působí ve vymezených sektorech. Rozdělují se na hraniční a smíšené.

Jako příklad smíšené organizace uvádí významný český autor Jaroslav Rychtařík, soukromou střední školu. Svým posláním jasně zasahuje do veřejného sektoru, má privátní charakter a její financování je z určité části pokryto z veřejných financí. Příkladem hraniční organizace pro naše účely lze uvést penzijní fond. Ten funguje na principech obchodního zákoníku ve formě akciové společnosti, ale dostává zákonem vymezené příspěvky z veřejných financí a způsob rozdělování jeho zisku je dán normativně zákonem.¹²

V Pestoffově modelu hraje velkou roli čtvrtý sektor, tedy sektor domácností. Podle Pestoffa je tento sektor velmi úzce provázán se sektorem neziskovým a to nejen formou peněžitých prostředků, ale má velký význam i jako zdroj dobrovolníků pro neziskové organizace. Kromě role „zásobitele“ neziskového sektoru mají domácnosti i velmi důležitou opačnou úlohu, a to úlohu klientů odebírající služby, které neziskový sektor nabízí. Otázce vztahu mezi třetím sektorem a státem se budu podrobněji věnovat v jiné kapitole své bakalářské práce.

Pestoffovo schéma členění národního hospodářství je pro pochopení problematiky neziskového sektoru a definování neziskových organizací v současné době pravděpodobně nejvhodnější a nabízí nám nejucelenější pohled na rozmanitost, který nám třetí sektor nabízí.

2.3. Vysvětlení základních pojmů:

Kvůli určité pojmové nejasnosti, která se váže k neziskovému sektoru, bych chtěl v této podkapitole vysvětlit některé základní pojmy vážící se k neziskovému sektoru.

Občanský sektor – je vytvářen organizacemi, které formou dobrovolného sdružování občanů, sdílejících stejné hodnoty nebo zájmy a ochotných společně spolupracovat na stejném cíli, se snaží uspokojovat své potřeby nebo prosazovat veřejný zájem.

Dobročinný spolek – typ sdružení, jehož cílem je poskytování pomoci potřebným. Do této kategorie spadají spolky zaměřující se na podporu sociálně slabých, sociální služby nebo zdravotnictví.

¹²Rektořík J. a kolektiv, Organizace neziskového sektoru základy ekonomiky, teorie a řízení, Ekopress, 2004 str.

Dobrovolná organizace – sdružování občanů s vůlí založit určitý typ organizace. Základem fungování je aktivita členů nebo aktivistů, kteří vykonávají činnosti dobrovolně a dobrovolně plní závazky a povinnosti, které jsou na nich organizací vyžadovány.

Fondy – určitý majetek nebo majetková práva, která bývají využita ve veřejném zájmu, a jejich účel je popsán v zakládací listině fondu.

Nadace – sdružení majetku, který je používán k veřejně prospěšným cílům (viz. NOZ)

Nevládní (nezisková) organizace – typ neziskové organizace, jejíž založení, hlavní zaměření, její činnosti, orgány, řízení a zánik nejsou bezprostředně vázány na rozhodnutí orgánů státní správy.

Nezisková právnická osoba - typ právnické osoby, která slouží k uspokojování obecně prospěšných aktivit. Na rozdíl od tržních právnických osob není zisk přerozdělován mezi vlastníky, ale bývá použit ve prospěch programů nebo osob mimo organizaci.

Grant – dotace poskytovaná ze státních prostředků nebo z prostředků neziskové organizace. Jeho přidělení je vázáno na konkrétní projekt a podléhá kontrole orgánů, především z institucí, které grant udělily.¹³

Občanská iniciativa – v současnosti je za občanskou iniciativu považován podnět občanů, který je realizován formou petičního práva občanů (podle zákona 85/1990 Sb.). Dříve se pojem občanská iniciativa používal pro volné společenství lidí, kteří jsou spojováni myšlenkou prosazování lidských a občanských práv.

Rozpočtová organizace – typ organizace, která má příjmovou stránku pokrytou ze státního rozpočtu. Rozpočtovými organizacemi jsou například Úřad vlády ČR nebo Kancelář prezidenta republiky.

Spolek – označení pro nejrůznější formy sdružení. Forma sdružení, která je výrazem společovacího práva. Jedná se o právnickou osobu.

Nadace- Sdružení majetku, který má být používán k veřejně prospěšným činnostem a cílům v oblasti sociální, humanitární, kulturní atd.

¹³<http://www.dotaceonline.cz/Page.aspx?SP=118> ke dni 20.3.2014

2.4. Občanský sektor:

Občanský sektor se dá definovat, jako část sektoru nalézající se mezi sektorem veřejným a sektorem soukromým. Z tohoto důvodu časté užívání pojmu třetí sektor. Etzioni charakterizuje občanství, jako morální závazek jedince vůči zájmům společnosti, v němž žije.¹⁵ Tento závazek vede lidi k tomu, aby dělali něco pro druhé.

Občanský sektor je institucionalizovaným vyjádřením života občanské společnosti. Je tvořen neziskovými organizacemi, které formou dobrovolného sdružování občanů sdílejí společné hodnoty a jsou ochotní spolupracovat na společném díle. Důležité je správné nastavení právních a dalších podmínek, které mohou mít, při špatně nastaveném systému tlumící až destruktivní vliv na potenciál sociální participace. Klíčovou charakteristikou je, jestli se nezisková organizace stará výhradně o potřeby svých členů, anebo její orientace je namířena směrem ven, na pomoc ostatním, na prosazování a uspokojování veřejných zájmů.¹⁶

Dalším velmi důležitým faktorem občanského sektoru je vytvoření legislativních a ekonomických podmínek pro jejich činnost. U tohoto bodu je důležité si uvědomit, že pokud není dostatečný občanský zájem působit v neziskových organizacích, není možný jejich další rozvoj.

2.4.1. Občanská společnost:

Důležitý pojem související s občanským sektorem je pojem občanská společnost. Tento pojem se užívá jako shrnující pro veškeré organizace sdružující občany na dobrovolné bázi.

V této kapitole, bych chtěl věnovat určitý prostor dvěma významným teoretikům občanské společnosti a to Mary Kaldor a Karlu Müllerovi.

¹⁴Duben, R. Neziskový sektor v ekonomice a společnosti, Codex Bohemia, 1996, str. 113 – 119

¹⁵Potůček.M, Nejen trh, role trhu, státu a občanského sektoru v proměnách české společnosti, Praha, Sociologické nakladatelství, 1997. Str. 50

¹⁶Potůček.M, Nejen trh, role trhu, státu a občanského sektoru v proměnách české společnosti, Praha, Sociologické nakladatelství, 1997. Str. 50-52

Mary Kaldor rozlišuje pět významů občanské společnosti (dále OS).

- a. Societas civilis
- b. buržoazní společnost
- c. aktivistické občanské společnosti
- d. neoliberální občanské společnosti
- e. postmoderní občanské společnosti¹⁷

Societas civilis je označení pro původní koncept OS jako určitého protikladu k barbarství nebo stavu války. U societas civilis je výrazná inspirace z Kantovy etické teorie.

Buržoazní pojetí občanské společnosti čerpá především Hegelových děl, která vyjadřují pozitivní vztah ke kapitalistické společnosti. Nebo z děl Karla Marxe, která naopak buržoazní společnost kritizují.

Do aktivistické občanské společnosti se podle rozdělení Mary Kaldor řadí post-marxistické projekty. Mary Kaldor aktivistickou společnost spojuje s myšlenou radikální demokracie, emancipace občanů, narušování mocenských modelů ve společnosti, rozvoje participace, autonomie, aktivního ideálu občanství, sebeorganizace sociálních hnutí mimo prostor institucionalizované politiky a klíčovou rolí občanské veřejné sféry v politickém rozvoji systému.¹⁸

Do kontrastu s, autorkou preferovanou, aktivistickou společností dává Mary Kaldor občanskou společnost neoliberální, jež je prostorem nestátních asociací (třetí sektor). Jejichž funkce vidí v nahrazování funkcí státu v oblasti sociální, ekonomické, kulturní a další aktivity.

Poslední verzi občanské společnosti, podle rozdělení Mary Kaldor, je společnost postmoderní. Kterou charakterizuje odklon od liberálního individualismu a sociální a kulturní neukotvenost osob a hodnot.

¹⁷ Strnadová. L, Současné podoby občanské společnosti kritická perspektiva, Aleš Čeněk s.r.o. 2008, Plzeň, str. 123

¹⁸ Strnadová. L, Současné podoby občanské společnosti kritická perspektiva, Aleš Čeněk s.r.o. 2008, Plzeň, str. 124

Většina prací autorky má shodné rysy v kritice neoliberalismu a liberálně- kapitalistického řádu. V jejich dílech se setkáme s kritikou velkého nárůstu různých typů neziskových organizací, které se snaží suplovat funkce vykonávané státem. Tvrdí, že nárůst nestojí na reálných základech, a dochází k takzvanému „hurá světu“.¹⁹

Další pohled na dělení občanské společnosti nabízí Karel Müller. Podle jeho teorie se koncepty občanské společnosti dělí na sociokulturní a redukcionistické (ekonomické) ty se dále dělí:

- sociokulturní
 - Generalistické
 - Maximalistické
 - Minimalistické
- redukcionistické
 - pravicové
 - levicové²⁰

Generalisté charakterizují občanskou společnost v nejširším možném smyslu. Podle jejich pohledu může být občanská společnost považována za náhradu nevyhovujícímu pojmu demokracie, protože jejím obsahem je v určité míře i forma veřejné autority, instituce vlády i instituce trhu.²¹ Maximalisté naproti tomu do svého konceptu občanské společnosti nezačleňují instituce státu a vlády. V jejich pojetí se dá občanská společnost zapsat touto rovnicí: OS=společnost-stát.²² Myšlenkově více vzdálený od předchozích přístupů je minimalistické pojetí občanské společnosti. Minimalistické pojetí definuje občanskou společnost jako sféru či subsystém společnosti, jenž je oddělený od sféry politiky, ekonomiky a náboženského živo-

¹⁹Kaldor. M, Idea of Global Civil Society, Royal Institute of International Affairs, New York, 2003, str. 589

²⁰ Strnadová. L, Současné podoby občanské společnosti kritická perspektiva, Aleš Čeněk s.r.o. 2008, Plzeň, str. 126

²¹ Müller. K, Češi a občanská společnost, pojmy, problémy a východiska, Triton, Praha, 2002, str. 68

²² Müller. K, Češi a občanská společnost, pojmy, problémy a východiska, Triton, Praha, 2002, str. 68

ta. V tomto pojetí je kladen velký důraz na občanské ctnosti, solidaritu či ideály veřejného blaha.²³

Redukcionistický pohled nahlíží na občanskou společnost především jako autonomní sféru ekonomických aktivit, výrobních sil a vztahů a přehlíží jiné formy a motivy společenských vztahů. Dá se tedy říci, občanská společnost existuje pouze jako sféra trhu. Rozdělení na pravicový a levicový redukcionismus odpovídá na jedné straně kapitalistickým a na straně druhé marxistickým myšlenkám.

2.4.2. Funkce občanského sektoru:

Pro občanský sektor se uplatňují dvě základní určení, jejichž prostřednictvím probíhá realizace činností, o které lidé projevují svůj zájem a v nichž mají snahu o realizaci.

Sociální funkce občanského sektoru

Občanský sektor ve své sociální funkci nabízí lidem možnost aktivně se účastnit na činnosti organizace a aktivně tuto činnost ovlivňovat.

Politická funkce občanského sektoru

Zde se razí teorie, že neziskové organizace plní v demokratickém státu dvojí roli. V občanské společnosti vytvářejí předpoklad a i doplněk k ústavně vymezenému politickému procesu a existenci formálních politických institucí demokratického státu.²⁴ Neziskový sektor působí v roli takzvaných tlumočnicků požadavků občanů. Prostřednictvím politické funkce neziskového sektoru formou prostředníka, jímž může občan vyjadřovat svá přání.

2.4.3. Selhání občanského sektoru:

V oblasti selhání neziskového sektoru je několik charakteristických situací, které bych v krátkosti v této kapitole představil.

²³ Strnadová. L, Současné podoby občanské společnosti kritická perspektiva, Aleš Čeněk s.r.o. 2008, Plzeň, str. 127

²⁴ Potůček.M, Nejen trh, role trhu, státu a občanského sektoru v proměnách české společnosti, Praha, Sociologické nakladatelství, 1997. Str. 55

a. Nedostatečná kapacita pro řešení rozsáhlých úkolů

Problém u menších, spíše neformálních neziskových organizací, u kterých může docházet k problémům v situacích vyžadujících velké a dlouhotrvající úsilí velkého počtu lidí. Velké a profesionálně řízené organizace s menším podílem dobrovolné aktivity jsou proti tomuto typu selhání povětšinou více imunní.

b. Absence občanských iniciativ tam, kde by jich bylo třeba

Občanský sektor má pro lidi velkou atraktivitu, která vychází z možnosti aktivně se zapojit do řešení problémů, které jsou jim osobně blízké. Hrozba je, že aktivita může být vynakládána jiným směrem, než se nachází veřejný zájem. Z tohoto důvodu může dojít k situaci, že zde v určitých oblastech nebude pro veřejnou správu rovnocenný partner na straně neziskového sektoru.

c. Zvýšená citlivost na osobní charakteristiky účastníků

V neziskových organizacích existuje riziko vzniku oligarchie v jejich vedení. V případě, že nejsou správně nastavené kontrolní mechanismy, může dojít k snaze jedince nebo skupiny, uzurpovat větší podíl na moci. V případě, že dojde k potlačení důvěry, která je pro organizace tohoto typu klíčová, nebo k různým vnitřním konfliktům mezi jejími členy, může dojít k úplnému rozvratu organizace.

d. Hrozba byrokratizace činnosti neziskových organizací

Snaha zabezpečit chod administrativy organizace se může později stát samotným cílem organizace, a tím dojde k utlumení jejích činností.

e. Nejistota a nestabilita občanského sektoru

U mnoha neziskových organizací jsou dosažené výsledky velmi křehké a není u nich jistota, že se podobné výsledky povede zachovat i v delším časovém horizontu. A hrozí nebezpečí, že organizace do budoucna nebude schopna zajišťovat své funkce.

f. Zástěrka pro krytí ziskového motivu

V případě nedostatečné právní úpravy neziskového sektoru nabízí tato situace velký prostor pro spekulaci. Může dojít k situaci, že veřejně prospěšná činnost organizace se stane

pouze zástěrkou pro jinou činnost. Prostřednictvím neziskového sektoru může docházet například k daňovým únikům.²⁵

2.4.4. Neziskový sektor jako náhrada státu:

Neziskový sektor má velmi důležité místo v oblasti, která není úplně pokryta státními organizacemi a provozování těchto služeb není dostatečně atraktivní pro tržní sektor. Chtěl bych zde uvést několik příkladů zapojování neziskového sektoru do státní agendy.

Pomoc obětem trestných činů

V této, především státní agendě působí mnoho neziskových organizací (Bílý kruh bezpečí, Armáda spásy, Čs. Nadace Charty 77, Český Helsinský výbor nebo Fond ohrožených dětí). Tyto organizace nabízejí bezplatnou pomoc ve formě prevence nebo služeb osobám, které se staly oběťmi trestných činů nebo jejich blízkých.

Péče o bezdomovce

Bezdomovectví jako smutný trend posledních pětadvaceti let je další oblastí, ve které se angažuje několik neziskových organizací. Mezi organizace nabízející pomoc lidem bez domova patří například Armáda spásy, Naděje a diecéze Církve československé evangelické.

Sociální péče o lidi s handicapem

Kategorie, kde stát nezaručuje dostatečnou službu a musí být ve velké míře nahrazen neziskovým sektorem, je péče o lidi s handicapem. Občanský sektor v této oblasti nabízí široké spektrum aktivit pro lidi s postižením, ať už se jedná o různé formy volnočasových aktivit, možností vzdělávání nebo i možnosti pracovní rehabilitace. V této oblasti bych uvedl plzeňskou obecně prospěšnou společnost Možnosti tu jsou o.p.s.

Ochrana životního prostředí

V této oblasti působí neziskové organizace spíše jako iniciátoři legislativních změn. Tato oblast je nejjasnějším případem přímé spolupráce neziskového sektoru a veřejné správy.

²⁵Potůček.M, Nejen trh, role trhu, státu a občanského sektoru v proměnách české společnosti, Praha, Sociologické nakladatelství, 1997. Str. 59-60

Politika bydlení

V roce 1992 byla založena Asociace pro bydlení, mezi jejíž členy patří například Svaz českých a moravských bytových družstev, Sdružení na ochranu nájemníků, Občanské sdružení majitelů domů, Svaz obcí a měst a Svaz podnikatelů ve stavebnictví. Členové Asociace pro bydlení v určité míře ovlivňují, svojí účastí na připomínkovacím řízení, návrhy zákonů.

Vzdělávací politika

Zde můžeme vidět snahu o ovlivňování státní politiky ze strany učitelů a pedagogických pracovníků prostřednictvím odborových svazů a různých pedagogických sdružení. Za příklad zde lze uvést organizaci NEMES (Nezávislá mezioborová skupina pro reformu vzdělávací politiky, školství a výchovně vzdělávacího procesu).²⁶

²⁶ Potůček M., Nejen trh, role trhu, státu a občanského sektoru v proměnách české společnosti., Praha, Sociologické nakladatelství, 1997, str. 98-100

3. Typologie neziskových organizací:

K začátku letošního roku (1. 1. 2014) došlo k největší změně v oblasti soukromého práva, která se významně dotkla i neziskového sektoru. Mezi zásadní změny patří například zrušení právního pojmu „občanské sdružení“, místo kterého se teď používá termín „zapsaný spolek“. Další výraznou změnou je, že již nebude v budoucnu možné zakládat veřejně prospěšné společnosti. Více informací k jednotlivým typům neziskových organizací uvedu v následujících podkapitolách.

Právním základem pro spolčování občanů, a tím pádem i pro vznik neziskových organizací, je Základní Listina práv a svobod (dále jen Listina). V tomto dokumentu se ukládá: *„Právo svobodně se sdružovat je zaručeno. Každý má právo spolu s jinými se sdružovat ve spolcích, společnostech a jiných sdruženích.“*²⁷ V Listině je dále zakotveno právo zakládat politické strany a hnutí (čl. 20 odst. 2), a zaručuje se, že *„politické strany a politická hnutí, jakož i jiná sdružení jsou oddělena od státu“*.²⁸

3.1. Spolky:

Nejrozšířenější formou neziskových organizací byly před 1. 1. 2014 občanská sdružení. Tato sdružení vznikala podle zákona 83/1990 Sb., zákon o sdružování občanů. Tento zákon byl s přijetím Nového občanského zákoníku zrušen a Nový občanský zákoník pro ně zavádí novou právní formu, takzvané zapsané spolky, zkráceně spolky.

Zapsaný spolek je právnickou osobou a jeho obecnou definici můžeme nalézt v Novém občanském zákoníku a to v paragrafech 214- 217 NOZ. Zákonná úprava ukládá: *„Hlavní činností spolku může být jen uspokojování a ochrana těch zájmů, k jejichž naplňování je spolek založen. Podnikání nebo jiná výdělečná činnost hlavní činností spolku být nemůže.“*²⁹ Jako vedlejší činnost, již však spolek může vyvíjet výdělečnou činnost. Zisk však lze

²⁷čl. 20 odst. 1 Listiny základních práv a svobod

²⁸čl. 20 odst. 3 Listiny základních práv a svobod

²⁹§217 (a) NOZ

použit pouze na spolkovou činnost.³⁰ Každý spolek musí mít v názvu napsáno slovo spolek, zapsaný spolek nebo zkratku z.s.

3.1.1. Založení a vznik spolku:

Spolek vzniká dnem zápisu do veřejného rejstříku.³¹ Návrh na zapsání do rejstříku podávají zakladatelé nebo osoby pověřené na ustavující schůzi. Spolek, který není do lhůty třiceti dnů od podání návrhu na zápis zapsán a není vydáno žádné stanovisko o zamítnutí registrace, je považován za zapsaný ke třicátému dni od podání návrhu.³² Pro založení spolku je nezbytné vypracovat stanovy. Ty musí obsahovat název a sídlo spolku, účel spolku, práva a povinnosti členů vůči spolku, popřípadě určení způsobu, jak jim budou práva a povinnosti vznikat a určení statutárního orgánu.³³

3.1.2. Zrušení spolku:

Spolek může zaniknout, pokud se jeho členové dobrovolně dohodnou na jeho rozpuštění nebo podle paragrafu 268 Nového občanského zákoníku. V § 268 se ukládá: „*Soud zruší spolek s likvidací na návrh osoby, která na tom má oprávněný zájem, nebo i bez návrhu v případě, že spolek, ač byl na to soudem upozorněn. Důvody k takovému kroku jsou:*

- a. Spolek vyvíjí zakázanou činnost podle § 145 NOZ (*popření nebo omezení osobních, politických nebo jiných práv pro jejich národnost, pohlaví, rasu, původ, politické nebo jiné smýšlení, náboženské vyznání nebo sociální postavení, rozněcování násilí a nesnášenlivost, podpora násilí, řízení orgánu veřejné moci nebo výkonu veřejné správy bez zákonného zmocnění*)³⁴
- b. Spolek vyvíjí činnost v rozporu s § 217 NOZ
- c. Nutí třetí osoby k členství ve spolku, k účasti na jeho činnosti nebo k jeho podpoře
- d. Spolek brání členům ze spolku vystoupit

³⁰ § 217 písmeno c. NOZ

³¹ § 218 NOZ

³² § 226 odst. 3 NOZ

³³ § 218 odst. 1 NOZ

³⁴ § 145 NOZ

3.2. Obecně prospěšná společnost:

Obecně prospěšné společnosti řeší zákon 248/1995 Sb. Zákonná definice obecně prospěšné společnosti podle zákona 248/1995 Sb. zní, že je to společnost založená podle tohoto zákona, která poskytuje veřejnosti obecně prospěšné služby za předem stanovených a pro všechny uživatele stejných podmínek.³⁵ Její hospodářský zisk nesmí být použit ve prospěch zakladatelů, členů jejich orgánů nebo zaměstnanců a musí být použit na poskytování obecně prospěšných služeb, pro které byla obecně prospěšná společnost založena.³⁶ Každá obecně prospěšná společnost musí mít v názvu napsáno obecně prospěšná společnost nebo zkratku o.p.s. Velkou změnu pro veřejně prospěšné společnosti znamenalo přijetí Nového občanského zákoníku. Po 1. 1. 2014, již není možné zakládat veřejně prospěšné společnosti, ale všechny, které vznikly do tohoto data, nemusí projít transformací a dále budou fungovat podle zákona 248/1995 Sb. Tento zákon byl později změněn předpisem 68/2013 Sb.

3.2.1. Vznik a založení obecně prospěšné společnosti:

Obecně prospěšná společnost může být založena fyzickými osobami, právnickými osobami nebo Českou republikou. Obecně prospěšná společnost se zakládá zakládací smlouvou, kterou musí podepsat všichni zakladatelé a jejich podpisy musí být úředně ověřeny. V případě, že zakladatel je pouze jeden, je zakládací smlouva nahrazena zakládací listinou. Zakládací listina nebo smlouva musí ze zákona obsahovat: název, sídlo a identifikační číslo zakladatele, popřípadě jméno příjmení, rodné číslo atd. pokud se jedná o fyzickou osobu, název a sídlo obecně prospěšné společnosti, druh obecně prospěšných služeb, které bude obecně prospěšná společnost vykonávat, podmínky poskytování služeb atd.³⁷

Obecně prospěšná společnost vzniká dnem, kdy je zapsána do rejstříku obecně prospěšných společností, který má oprávnění vést obchodní rejstřík. K návrhu na zápis musí být přiložena zakládací listina, tento návrh musí být podán do devadesáti dnů od vzniku obecně prospěšné společnosti.

³⁵ Růžičková.R, Neziskové organizace, vznik, účetnictví, daně, ANAG, 2004, str. 18

³⁶ §1 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech

³⁷ § 2 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech

3.2.2. Orgány obecně prospěšné organizace:

Správní radu pro obecně prospěšnou společnost musí tvořit nejméně tři členové a celkový počet členů správní rady musí být dělitelný třemi. Její členové musí být bezúhonné fyzické osoby, které mají způsobilost k právním úkonům. A nejvýše jedna třetina správní rady může být v pracovněprávním vztahu k dané obecně prospěšné společnosti. Členství ve správní radě je neslučitelné s funkcí v dozorčí radě stejné obecně prospěšné společnosti. Schvalování rozpočtu je v pravomoci správní rady.

Dozorčí rada je další důležitý orgán ve fungování obecně prospěšné společnosti. Do jejich pravomocí spadá nahlížení do účetních knih a dalších dokumentů a svolávání mimořádných jednání správní rady, jestliže je to v zájmu obecně prospěšné společnosti. Členové dozorčí rady mají dále právo účastnit se zasedání správní rady.

3.2.3. Hospodaření obecně prospěšné společnosti:

Jak se udává v zákoně 248/1995 Sb., má obecně prospěšná společnost právo vykonávat doplňkové činnosti za předpokladu, že se tím nesníží kvalita primárních poskytovaných služeb. Jinak se obecně prospěšné společnosti nesmí podílet na podnikání jiných subjektů. Obecně prospěšné společnosti jsou ze zákona povinny vypracovávat a zveřejňovat výroční zprávy.

3.3. Politické strany a politická hnutí:

Právní základ pro shromažďování občanů v politických stranách a hnutích nacházíme jednak v zákoně 424/1991 Sb., zákon o sdružování v politických stranách a v politických hnutích, ale i v Listině základních práv a svobod. Zákon 424/1991 se ale nevztahuje na sdružování občanů:

- a.) V občanských sdruženích
- b.) K výdělečné činnosti nebo zajištění řádného výkonu určitých povolání
- c.) V církevních a náboženských organizacích³⁸

³⁸ Růžičková R., Neziskové organizace, vznik, účetnictví, daně, ANAG, 2004, str. 13

Členy politické strany ve znění zákona mohou být pouze fyzické osoby, které dovršily hranici osmnácti let. Není možné, aby byl někdo členem více než jedné politické strany. Členové nesmí být nuceni k členství v určité straně, účast ve straně je čistě dobrovolná.

3.3.1. Vznik strany a hnutí:

Právní úpravu pro vznik politických stran a hnutí nalezneme v §6 zákona 424/1991 Sb. Návrh na registraci strany nebo hnutí podává nejméně tříčlenný přípravný výbor, jehož členové již dosáhli hranice osmnácti let. K návrhu na registraci musí být podle zákona připojeny následující informace:

1. Název a zkratka strany nebo hnutí
2. Sídlo
3. Programové cíle
4. Práva a povinnosti členů
5. Ustanovení o organizačních jednotkách (pokud budou zřízeny), zejména vymezení rozsahu, v němž mohou ve prospěch strany majetek nabývat, hospodařit s ním atd.
6. Orgány, statutární, rozhodčí, revizní a způsob jejich ustanovení a vymezení jejich oprávnění
7. Způsob, jakým statutární orgány jednají
8. Zásady hospodaření
9. Způsob naložení s majetkem, který vyplyne z likvidace majetku a závazků v případě zrušení strany a hnutí

K ujasnění je potřeba dodat, že název a zkratka strany nebo hnutí se nesmí shodovat s názvem nebo zkratkou již existující strany a sídlo strany se musí nacházet na území České republiky.

Ministerstvo vnitra má lhůtu patnácti dní na rozhodnutí, jestli stranu registruje nebo její registraci odmítne. Podrobnosti k možnosti odmítnutí registrace politické strany nebo hnutí najdeme v § 8 odstavec 1. V případě, že ve lhůtě třiceti dní nedostane zmocněnec přípravného výboru písemné vyrozumění o rozhodnutí ministerstva, strana nebo hnutí vznikne následujícím dnem.³⁹

³⁹ §8 odst. 8 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a hnutích

3.3.2. Zánik strany nebo hnutí:

Strana nebo hnutí se zruší v případě, že dojde k následujícím situacím:

- a. Vlastním rozhodnutím (dobrovolné rozpuštění, sloučení s jinou stranou nebo přeměnou na jinou formu)
- b. Strana nebo hnutí nepředloží Poslanecké sněmovně výroční finanční zprávu ve lhůtě danou zákonem⁴⁰
- c. Rozhodnutí soudu o rozpuštění strany⁴¹

Činnost strany může být též pozastavena a to z důvodů, které jsou uvedeny v §1 - 5, §6 odst. 5, §17 – 19. V případě, že dojde k pozastavení činnosti politické strany nebo hnutí, může strana vykonávat pouze takové kroky, které vedou k odstranění problému, který soud přiměl k pozastavení činnosti. Pokud po uplynutí lhůty jednoho roku nadále trvají důvody, kvůli kterým byla pozastavena činnost strany, podají orgány k tomu oprávněné žalobu ve správním soudnictví s návrhem na rozpuštění strany.

O rozpuštění nebo pozastavení činnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud. Návrh podává vláda. Pokud vláda návrh nepodá do třiceti dnů od doručení podnětu, je oprávněn podat návrh prezident republiky.

3.3.3. Hospodaření stran a hnutí:

*Strana a hnutí odpovídají za své závazky celým svým majetkem. Členové strany a hnutí za závazky strany a hnutí ani neodpovídají ani neručí.*⁴² Politické strany a hnutí mají zakázáno podnikat, ale mají podle zákona možnost založit obchodní společnost, družstvo nebo se účastnit jako společník již dříve založené obchodní společnosti nebo družstva. Důvody, pro založení nebo pro účast v existujících obchodních společnostech a družstvech, jsou taxativně vymezené v § 17 odst. 3. Strany mají zakázáno vlastnit majetek mimo Českou republiku.

⁴⁰ §18 odst. 1 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a hnutích

⁴¹ §13 odst. 1 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a hnutích

⁴² §17 odst. 1 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a hnutích

Jako příjmy politických stran zákon uvádí:

- Příspěvek ze státního rozpočtu ČR na úhradu volebních nákladů
- Příspěvek ze státního rozpočtu ČR na činnost strany a hnutí
- Členské příspěvky
- Dary a dědictví
- Příjmy z nájmu a prodeje movitého a nemovitého majetku
- Úroky z vkladů
- Příjmy vznikající z účasti na podnikání jiných právnických osob
- Příjmy z pořádání tombol, kulturních, společenských sportovních a jiných akcí
- Půjčky a úvěry

Strany a hnutí mají podle zákona povinnost do 1. dubna předložit Poslanecké sněmovně výroční finanční zprávu. Nepředložení této zprávy může mít za následek zrušení strany, jak jsem již psal výše. V případě, že strana obdrží od jednoho dárce dar v hodnotě větší než 50.000 Kč, je povinnost doložit písemnou formu darovací smlouvy.

3.4. Registrované církve a náboženské organizace:

Postavení církví a náboženských organizací upravuje zákon 3/2002 Sb. V České republice je zákonem zaručena svoboda náboženského vyznání a to nejen pouze v zákoně 3/2002 Sb.⁴³, ale i v Listině a to v člancích 15 a 16. Zákon užívá následující definici: „*církví a náboženskou společností se rozumí dobrovolné společenství osob s vlastní strukturou, orgány, vnitřními předpisy, náboženskými obřady a projevy víry, založené za účelem vyznávání určité náboženské víry, ať veřejně nebo soukromě, a zejména s tím spojeného shromažďování, bohoslužby, vyučování, duchovní služby a případně obecně prospěšné činnosti.*“⁴⁴

Církevní organizace mají svojí autonomii, která se projevuje skutečností, že veškeré zřizování orgánů, jmenování duchovních a dalších činností se děje nezávisle na státní správě, která nemá pravomoc jakkoli do tohoto procesu zasahovat. Stát ani územně samosprávné celky nesmí, podle zákona, provádět žádnou náboženskou nebo protináboženskou činnost.

⁴³ §2 odst. 1 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církve a náboženských organizací

⁴⁴ §3 odst. 1 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církve a náboženských organizací

3.4.1. Vznik církve nebo náboženské organizace:

Podobně jako u spolků, i náboženské organizace musí splňovat určitá kritéria nutná pro jejich založení. Žádná registrovaná církev nebo náboženská organizace nesmí popírat nebo omezovat základní lidská práva, diskriminovat osoby kvůli jejich rase, pohlaví, původu atd., nesmí podněcovat k násilí nebo podporovat porušování platných předpisů.

Právnícká osoba vzniká registrací. Návrh na registraci, musí podat nejméně tři fyzické osoby, které již dosáhli věku osmnácti let, mají způsobilost k právním úkonům a jsou občany ČR nebo mají na území ČR trvalý pobyt. Návrh na registraci církve nebo náboženské organizace musí podle zákona obsahovat následující náležitosti:

- Základní charakteristika církve, její poslání a určení
- Zápis o založení církve na území ČR
- Podpisy nejméně 300 občanů ČR nebo cizinců s trvalým pobytem, kteří se hlásí k církvi
- Základní dokument

Základní dokument, který se přikládá k žádosti o registraci má povinné následující položky:

- Název církve (nesmí být totožný nebo zaměnitelný s jinou církví nebo náboženskou organizací)⁴⁵
- Poslání církve
- Sídlo na území ČR
- Označení statutárního orgánu a rozsah jeho působení
- Organizační strukturu církve
- Způsob ustavování a odvolávání duchovních
- Zásady hospodaření církve a způsob naložení s likvidačním zůstatkem církve
- Práva a povinnosti osob hlásících se k církvi
- Způsob schvalování změn v zakládajícím dokumentu
- Začlenění církve do struktur církve mimo území ČR⁴⁶

⁴⁵ §4 odst. 4 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církve a náboženských organizací

⁴⁶ §10 odst. 3 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církve a náboženských organizací

Registraci církve provádí Ministerstvo kultury České republiky.

4.4.2 Zánik církve nebo náboženského hnutí:

Registrovaná církev nebo náboženské hnutí zaniká jako právnická osoba dnem, kdy dojde k jejímu výmazu z příslušného rejstříku. Podle § 26 je možné zrušit evidenci právnické osoby buď na návrh církve nebo jejích orgánů nebo z vlastního podnětu například v případě, když církev vyvíjí činnost v rozporu se zákonem. Seznam registrovaných církví je uveden v příloze.

3.4.3. Hospodaření církví a náboženských organizací:

Církev a náboženské organizace mají možnost provozovat určitou formu výdělečné činnosti, ale pouze v případě, že předmět podnikání je vymezen v základním dokumentu registrované církve. Musí se jednat pouze o doplňkovou výdělečnou činnost.

Podle § 27 jsou příjmy církví následovné:

- Příspěvky fyzických a právnických osob
- Příjmy z prodeje a pronájmu movitých a nemovitých věcí
- Úroky z vkladů
- Dary a dědictví
- Sbírkový a příspěvkový z části výtěžků podle zvláštního zákona (37/1993 Sb.)
- Půjčky a úvěry
- Příjmy z podnikání nebo jiné výdělečné činnosti
- Dotace

V souvislosti s příjmy církve je velmi důležité zmínit, že v současné době mají právo na příspěvky ze státního rozpočtu církve, které splňují náležitosti podle § 11 (bezúhonnost, registrována více než deset let před podáním žádosti a další). Do budoucna je vztah státu a církví upravován zákonem 428/2012 Sb., tento zákon řeší problematiku navrácení majetku církví, který byl zabaven od 25. 2. 1948 do 1. 1. 1990.⁴⁷

⁴⁷§1 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými organizacemi

3.5. Nadace a nadační fondy:

Nadace se v rozdělení podle Nového občanského zákoníku řadí mezi takzvané fundace. *Fundace je právnická osoba vytvořená majetkem vyčleněným k určitému účelu. Její činnost se váže na účel, k němuž byla zřízena*⁴⁸

Nadace jsou zakládány ke společensky nebo hospodářsky prospěšné funkci, jejich účel může být veřejně prospěšný nebo dobročinný. Podle zákona je zakázáno zakládat nadace na podporu politických stran nebo sloužící pouze k výdělečným cílům⁴⁹. Nadace musí přímo v názvu mít uvedeno slovo nadace a pravidelnou součástí jejich názvu je označení poukazující na účel.⁵⁰

Orgány nadace jsou správní rada a dozorčí rada. Pokud má nadace majetek v hodnotě vyšší než 5.000.000 Kč, vzniká povinnost zřídit dozorčí radu. V případě, že dozorčí rada není zřízena, je nutnost zřídit funkci revizora.

Nadace se ruší, jestliže již bylo dosaženo účelu, kvůli kterému nadace vznikla, je zrušena soudem, sloučí se s jinou nadací nebo je kvůli nedostatečnému majetku poslána do konkurzu.

3.5.1. Vznik nadace:

Nadace se zakládají nadační listinou, kterou může pořídit jedna nebo více osob. V případě, že se jedná o více osob, považují se za jediného zakladatele. Zakládací listina nadace musí obsahovat: sídlo a název nadace, jméno zakladatele a jeho bydliště, vymezení účelu nadace, údaje o výši vkladu každého zakladatele, údaj o výši nadačního kapitálu, počet členů správní rady a jejich osobní údaje, počet členů dozorčí rady a jejich údaje, určení správce vkladů a podmínky pro poskytování nadačních příspěvků⁵¹, jinak by nemohlo dojít k její registraci. Nadace vzniká dnem zápisu do příslušného rejstříku na návrh zakladatele. Vedením rejstříku je pověřen příslušný krajský soud. Nadace má povinnost před svým vznikem mít výši vkladů minimálně 500.000 Kč.

⁴⁸ § 303 NOZ

⁴⁹ § 306 odst. 2 NOZ

⁵⁰ § 308 NOZ

⁵¹ § 310 NOZ

3.5.2. Hospodaření nadace:

Vklady do nadace mohou být několikerého typu. Rozlišují se na nepeněžní, investiční cenné papíry a peněžní. Nadace nemůže provozovat podnikatelskou činnost, může pouze pořádat kulturní, společenské nebo sportovní akce, pronajímat nemovitosti, pořádat loterie nebo tomboly.

Co se týká nepeněžních vkladů, je důležité uvést, že směrodatné je vyjádření znalce, který určí hodnotu tohoto vkladu a ta nemůže být nikdy určena výše, než ji ohodnotil znalec ve svém posudku. Dále musí být splněn předpoklad trvalého výnosu a nesmí sloužit jako jistota.⁵²

Nadace má povinnost každý rok ve stanoveném termínu vypracovat výroční zprávu a roční účetní uzávěrku. Ve výroční zprávě musí být uvedeno:

- Přehled o vlastním majetku a závazcích
- U jednotlivých darů přehled o osobách, které poskytly dar ve výši 10.000 Kč a více
- Přehled jak byl použit majetek nadace
- Zhodnocení, zda nadace dodržela pravidla pro poskytování nadačních příspěvků
- Zhodnocení základních údajů roční účetní uzávěrky a zprávu auditora, je-li nadace povinna mít uzávěrku ověřenou auditorem⁵³

3.5.3. Nadační fondy:

Nadační fond, podobně jako nadace, má majetkový základ. Rozdíl mezi nimi je ve skutečnosti, že nadační fond užívá pro veřejně prospěšné účely celý svůj majetek, zatímco u nadace nemůže majetek klesnout pod částku 500.000 Kč. Dalším důležitým rozdílem mezi nadací a nadačním fondem je, že nadace mohou mít podíl na podnikání a.s. - 20% z ostatního majetku nadace, 20% obchodní podíl v akciové společnosti.⁵⁴

⁵²§ 327 NOZ

⁵³§ 358 NOZ

⁵⁴ <http://www.donorsforum.cz/nadace-a-nadacni-fondy.html> ke dni 20.3.2014

Nadační fond, podobně jako nadace, vzniká při zápisu do příslušného rejstříku. Jeho název musí obsahovat slovní spojení nadační fond. Další věci týkající se nadačních fondů se natolik shodují se skutečnostmi popsaných v podkapitole nadace, že nepovažují za důležité popisovat je znovu.

3.6. Ústavy:

Nový občanský zákoník pro tento typ právnické osoby používá následující definici: „*Ústav je právnická osoba ustavená za účelem provozování činnosti užitečné společensky nebo hospodářsky s využitím své osobní a majetkové složky. Ústav provozuje činnost, jejíž výsledky jsou každému rovnocenně dostupné za podmínek předem stanovených.*“⁵⁵

Ústav podle zákona má možnost provozovat vedlejší činnost, za předpokladu, že tato činnost nesmí mít žádný dopad na kvalitu a rozsah služeb, které daný ústav poskytuje v rámci své hlavní činnosti. Každý ústav musí mít ve svém názvu napsán termín zapsaný ústav nebo zkratku z.ú..

Ústav se zakládá zakládací listinou, která musí obsahovat jeho název a sídlo, účel ústavu, počet členů správní rady a podrobnosti o vnitřním uspořádání ústavu. V případě, že je v ústavu zřízena dozorčí rada, musí v zakládací listině být uveden i počet její členů. Ústav vzniká zápisem do veřejného rejstříku. V případě, že ústav dlouhodobě neplní svou úlohu, je možnost ústav soudně zrušit na návrh osoby, která osvědčí právní zájem⁵⁶. V dalších podrobnostech se právní úprava ústavů velmi shoduje s úpravou o nadacích, proto nepovažují za důležité to znovu psát.

Statutárním orgánem ústavu je ředitel. Funkce ředitele je neslučitelná s pozicí ve správní radě a dozorčí radě. Dohled nad výkonem funkce ředitele připadá správní radě, která má pravomoc ředitele volit a odvolat. Mezi pravomoci správní rady patří schvalování rozpočtu, řádné a mimořádné rozpočtové uzávěrky a výroční zprávy. Členství ve správní radě je neslučitelné s funkcí v dozorčí radě.

⁵⁵ § 402 NOZ

⁵⁶ § 417 NOZ

4. Financování neziskového sektoru:

Jak jsem již psal v dřívější kapitole, jeden ze znaků neziskových organizací je určité oddělení neziskového sektoru od sektoru veřejného. Jedná se o důležitou skutečnost, která zachovává určitou nestrannost a nezávislost organizací ve výkonu jejich služby.

System hledání finančních zdrojů se nazývá fundraising. Fundraising je systematický a organizovaný proces získávání prostředků pro zajištění programových i provozních aktivit a rozvoje neziskové organizace.⁵⁷ Fundraising se skládá ze dvou důležitých složek. První složkou je samotné získávání dárců, druhou je potom takzvaná péče o dárcce neboli udržování dobrého vztahu s dárci. Samozřejmě, že v určitých případech sami dárci osloví neziskovou organizaci s nabídkou daru, ale ve většině případů je shánění dárců velmi složitým procesem.

Oblastí financování neziskového sektoru se ve svém komparativním výzkumu, z roku 1995, zabývali odborníci z John Hopkins University. Z jejich práce vyplývá, že vlastní zdroje organizace, jako například, příjmy z příspěvků a činností se na příjmech podílely 35,1%, dotace z veřejných rozpočtů a fondů 33,5% a příjmy z nestátního sektoru (dary od fyzických a právnických osob, výnosy veřejných sbírek atd.) se podílely 31,4%. Od roku 1995 se procentuální podíl na financování neziskových organizací velmi nezměnil.⁵⁸

Zdroje příjmů neziskových organizací můžeme rozdělit do dvou kategorií.

1. Systém veřejného financování
2. Finance z neveřejného sektoru
 - Tuzemské a zahraniční nadace
 - Podnikatelská sféra
 - Individuální dárci tuzemští i zahraniční
 - Příjmy z vlastní činnosti
 - Členské příspěvky
 - Loterie a spotřebitelské hry

⁵⁷ Machálek P., Nesrstová J., Základy fundraisingu a projektového managementu, Masarykova univerzita, Brno, 2011, str. 11

⁵⁸ Salomon L. M., Anheier K. H. a spol. Nástup neziskového sektoru. Praha: AGNES, 1999, str. 15

- Daňová zvýhodnění nestátních neziskových organizací⁵⁹

4.1. Systém veřejného financování:

4.1.1. Státní dotace:

Dotace do neziskového sektoru plynou jednak z regionálních orgánů (obce a fondy ustanovené státní správou a samosprávou) a z ministerstev. Ministerstva mají své vlastní grantové systémy, které bývají vyhlašovány jednou ročně a organizace se mohou o tyto dotace ucházet.

Právní předpisy upravující poskytování státních dotací neziskovým organizacím jsou:

- zákon 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech
- zákon 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů
- usnesení vlády č. 114/2001, o zásadách vlády pro poskytnutí dotací ze státního rozpočtu České republiky nestátním neziskovým organizacím ústředními orgány státní správy
- interní předpisy ministerstev

Nejdůležitějším předpisem je jednoznačně zákon 218/2000 Sb. Podle §7 tohoto zákona mají neziskové organizace možnost získat státní dotace. Je důležité uvést, že na dotaci ze státního rozpočtu není právní nárok a neziskové organizace pokud chtějí získat dotaci na konkrétní projekt, musí předložit žádost orgánu, který dotace rozděljuje.⁶⁰

Vládou byl schválen jednotný formulář pro organizace, které se ucházejí o státní dotace. V této žádosti musí být uvedeno jméno organizace, její právní forma, informace o projektech a připravený rozpočet projektu, na který je žádost podána. Největší část státních dotací do neziskového sektoru rozdělují ministerstvo školství, ministerstvo pro místní rozvoj a ministerstvo práce a sociálních věcí.

⁵⁹Škarabelová S., Když se řekne neziskový sektor, Masarykova Univerzita, Brno, 2002 str. 44-53

⁶⁰<http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/podpora-z-narodnich-zdroju/neziskove-organizace/zakladni-informace> ke dni 20.3.2014

4.1.2. Nadační investiční fond:

Nadační Investiční fond je v činnosti od roku 1991, kdy byl založen zákonem 171/1991 Sb. pro účely nadací určených Poslaneckou sněmovnou parlamentu ČR na návrh vlády“. Na majetek tohoto fondu bylo vládou České republiky vyčleněno 1% z příjmu z druhé vlny kupónové privatizace.

Základem rozdělování, které připravila v roce 1997 Rada vlády pro nadace, byly dvě zásady. První zásadou je, že příspěvky dostanou nadace, které uspějí ve výběrovém řízení, a které se osvědčily poskytováním grantů v minulosti. Druhou zásadou je, že příspěvek z Nadačního investičního fondu je určen do nadačního jmění a nadace budou využívat na granty pouze každoroční výnosy.

Rozdělení proběhlo v roce 1999, kdy bylo mezi 38 nadací rozděleno 484 milionů Kč. Další etapa rozdělování prostředků z Nadačního investičního fondu proběhla v roce 2011 a na základě výběrového řízení bylo rozděleno celkem 849,3 milionů Kč mezi 64 nadací. V roce 2005 byly činnosti spojené s Nadačním investičním fondem převedeny na ministerstvo financí.⁶¹

4.2. Financování z neveřejných zdrojů:

4.2.1. Tuzemské a zahraniční nadace:

Hlavním cílem nadací není přímá péče o uživatele služeb, ale jsou finančními zdroji pro veřejně prospěšné aktivity. V současné době je v České republice registrováno 400 nadací a tvoří 1 procento všech neziskových organizací.⁶²

Domácí nadace se v roce 1999 podílely na financování neziskového sektoru čtyřmi procenty, což představovalo objem grantů ve výši 349 milionů Kč. Pokud budou do domácích nadací započítány i nadace, které byly regrantovány ze zahraničních zdrojů, tak se jedná o částku 698 milionů Kč.⁶³

⁶¹<http://www.donorsforum.cz/nadace-a-fondy/nadacni-investicni-fond.html> ke dni 20. 3. 2014

⁶²<http://www.donorsforum.cz/nadace-a-fondy/nadace.html> ke dni 20.3.2014

⁶³Škarabelová S., Když se řekne nezisková organizace, Masarykova Univerzita, Brno, 2002, str. 45

Finanční prostředky lze získat i od nadací působících v zahraničí. Významným zdrojem financí je program Phare pod Evropskou unií.

4.2.2. Podnikatelská sféra:

Mnoho podniků a firem si za posledních 25 let vybuodovalo vlastní grantový systém, který se v individuálních případech odlišuje, ale obecně platí, že v případě, když nezisková organizace žádá o dotaci, musí předložit písemnou žádost s popisem projektu, plánovaným rozpočtem, informacemi o svém poslání a plánovaných cílech.

U menších firem a nestátních podnikatelů je velká důležitost kladena na osobním jednání a ve většině případů není vhodné žádat pouze finanční prostředky. Forma podpory zde má i charakter bezúplatného poskytování služeb nebo určitého vybavení.

Je důležité si vysvětlit rozdíl mezi pojmy sponzoring a dárcovství. O sponzoring se jedná za situace, kdy jsou finanční prostředky dány za podmínky, že organizace při svých akcích bude propagovat jméno potažmo logo dárce. Je zde problém, že sponzoring není možný u všech neziskových organizací. Potencionální sponzoři mají zájem pouze o organizace, které mohou zajistit publicitu a zviditelnění jména dárce. Sponzoring může být vykázán jako nákladová položka, ale nemůže být odečten od daňového základu. Dárce na rozdíl od sponzora poskytuje finanční prostředky bez ohledu na jakékoliv propagování svého podnikání. Dárcovství nabízí možnost snížení základu daně z příjmů o hodnotu daru, nejvýše o 5%.⁶⁴

4.2.3. Individuální dárci tuzemští a zahraniční:

Ve světě tvoří tento způsob financování mnohdy největší část rozpočtu neziskových organizací. Většinou se jedná o příspěvky od dobrovolníků, sympatizantů nebo členů sdružení a jejich rodinných příslušníků.

Individuální dárci mají také možnost odpočtu hodnotu daru od základu daně z příjmu, za podmínky, že dar je v hodnotě větší než 1000 Kč. Maximální odpočet nesmí přesáhnout hranici 10% základu daně.⁶⁵

⁶⁴<http://www.neziskovky.cz/clanek/1455/512/darcovstvi/jak-darovat/> ke dni 20.3.2014

⁶⁵<http://www.neziskovky.cz/clanek/1455/512/darcovstvi/jak-darovat/> ke dni 20.3.2014

4.2.4. Příjmy z vlastní činnosti:

Do této kategorie spadají především příjmy z hlavních a vedlejších činností organizací. V kategorii hlavních činností se jedná především o prodej vlastních výrobků například z chráněných dílen, publikace vydávané těmito organizacemi atd. U vedlejší činnosti se může jednat o pořádání různých přednášek, seminářů, plesů, burz a tak podobně.

U vedlejších činností se velmi často řeší problém, kdy se jedná o možnost jak udržet nezávislost na příspěvcích od státu, ale panuje zde obava, že může docházet k tříštění pozornosti, která může mít za následek zanedbávání hlavních činností organizace.

4.2.5. Členské příspěvky:

Tento způsob financování je proveditelný pouze u organizací, které jsou založeny na členském principu. Výhodou je pravidelnost příjmů. Kromě základních příspěvků lze, dle stanov, vybírat i dobrovolné členské příspěvky.

4.2.6. Loterie a spotřebitelské hry:

Loterie a spotřebitelské hry jsou upraveny v zákoně číslo 202/1990 Sb. Podle tohoto zákona musí být stanovené procento výtěžku z loterie použito na veřejně prospěšný účel uvedený v povolení loterie. Nejčastější bývá podpora sportovních organizací.⁶⁶

4.2.7. Daňová zvýhodnění nestátních neziskových organizací:

Realizace neziskové činnosti, která vyplývá z poslání neziskových organizací, je důvod, proč existuje zvláštní zvýhodněný daňový režim. Při zdaňování příjmů neziskových organizací se postupuje odlišným způsobem, než jakým se postupuje u podnikatelských subjektů. Podle zákona 586/1992 Sb. se rozlišují typy příjmů:

1. Příjmy, které nejsou předmětem daně

Příjmy získané zděděním nebo darováním nemovitosti nebo movité věci

2. Příjmy, které nejsou předmětem daně za určitých podmínek
3. Příjmy, které jsou předmětem daně, ale jsou od daně osvobozené

⁶⁶Škarabelová S. Když se řekne nezisková organizace..., Masarykova Univerzita, 2002, Brno, str. 49.

4. Příjmy, které vyplývají z poslání organizace
5. Příjmy, které jsou předmětem daně (například příjmy z reklamy)

5. Reforma veřejné správy:

Jednou z důležitých podmínek pro zdravé fungování neziskového sektoru je dobrá kooperace s orgány veřejné správy. Za určitý pokrok v této oblasti se dá považovat rozdělování finančních prostředků z Nadačního investičního fondu. Další výrazné zlepšení přišlo s přijetím legislativy na přelomu nového tisíciletí.

5.1. Historie a vývoj neziskového sektoru

Neziskový sektor na území Čech a Moravy má, i přes několik násilných přerušování svého kontinuálního vývoje, velmi dlouhou tradici. V úvodu této kapitoly, bych velmi rád aspoň ve stručnosti nastínil jeho vývoj v různých etapách české minulosti.

Již v době středověku můžeme hovořit o účasti neziskového sektoru na společenském životě obyvatel. Hlavní roli v této oblasti sehrávala církev, která se po reformních snahách husitského hnutí ve 14. a 15. století stala institucí neziskovou a nevládní.⁶⁷ Církev provozovala velké množství charitativní činnosti, především v oblasti sociálních služeb. Zaštiťovala činnost na pomoc chudým sociálně vyloučeným, zdravotně postiženým atd. Jako konkrétní příklad činnosti církve se hodí uvést ústav Jeruzalém, který byl založen Janem Milíčem z Kroměříže roku 1372 pro bývalé a napravené prostitutky.

V době josefínské došlo k centralizaci sociální péče do rukou státu, což znamenalo zrušení velkého množství klášterů, jejichž majetek byl zkonfiskován a předán do vlastnictví světské charity a různých nadací, které byly založeny pro humanitární účely. Roku 1754 došlo k evidenci majetku a způsobu hospodaření veškerých dobročinných nadací a byl stanoven státní dohled nad nadacemi, které byly nuceny předkládat zakládací listiny a pravidelné roční výkazy o stavu majetku.

V období národního obrození došlo k velkému rozvoji spolkové činnosti. Snahy o kulturní a politickou emancipaci s sebou přinesly velký nárůst počtu různých spolků, nadací a jiných společností převážně s vlasteneckým zaměřením.⁶⁸ Vznikalo velké množství organiza-

⁶⁷Frič P., Goulli R., Neziskový sektor v České republice: výsledky mezinárodního srovnávacího projektu Johns Hopkins University Praha Eurolex Bohemia 2001 str. 34

⁶⁸ Frič P., Goulli R., Neziskový sektor v České republice: výsledky mezinárodního srovnávacího projektu Johns Hopkins University Praha Eurolex Bohemia 2001 str. 18

cí, mezi kterými hrály velkou roli především kulturní, sportovní a okrašlovací spolky. V sedmdesátých letech 19. Století existovalo více než 3 000 spolků a později v devadesátých letech, již přes 10 000.⁶⁹ Tento nárůst počtu spolků vedl k vydání říšského zákona o spolčování, který byl vydán roku 1867. Tento zákon upravoval charitativní a spolkovou činnost. Spolky, sdružení a nadace většinou vznikaly ve dvou oddělených liniích a to linii české a německé.

Za zlaté období neziskového sektoru je mnohými autory (Oldřich Tůma, 2001) považováno období první republiky, tedy v letech 1918 - 1938). Po založení Československé republiky v roce 1918 došlo k velkému rozmachu spolků založených na národnostním základu (spolky české, německé, rusínské, židovské a jiné). V tomto období se na území Československa dostalo mnoho celosvětových neziskových organizací, mezi nejznámější patří YMCA (Young Men's Christian Association), skaut nebo tramské osady.

Po zlatém věku v období první republiky dochází k temné etapě v dějinách neziskového sektoru na našem území. Po německé okupaci, v roce 1938, dochází ke zrušení mnoha neziskových organizací, které režim považoval za potencionálně nebezpečné. Neziskové organizace, které nebyly zrušeny, byly silně centralizovány a využívány ve prospěch okupantské státní moci. Po roce 1945 dochází k obnovení mnoha organizací. Bohužel tyto organizace byly vystaveny pod silný vliv politických stran.

Po roce 1948, kdy se k moci dostala komunistická strana a byl znovu nastolen totalitní režim a došlo k dalšímu omezení neziskového sektoru. Veškeré sdružování občanů bylo omezeno pouze do centrálně řízených organizací. Majetek spolků a církví byl zkonfiskován a organizace byly sloučeny do dobrovolných organizací Národní fronty. V této době též nemůžeme hovořit o dobrovolném zapojení občanů do aktivit těchto neziskových organizací. Participace na aktivitách těchto sdružení nebyla dobrovolná a měla pouze dokazovat loajalitu vůči režimu. Služby, které poskytovaly neziskové organizace v oblastech sociální péče, zdravotnictví, školství byly hrazeny státem, který vytvořil tzv. neziskový sektor skládající se z rozpočtových a příspěvkových organizací (ROPO).⁷⁰ Určité uvolnění poměrů během takzva-

⁶⁹ Frič P., Goulli R. Neziskový sektor v České republice: výsledky mezinárodního srovnávacího projektu Johns Hopkins University Praha Eurolex Bohemia 2001 str. 18

⁷⁰ Frič P., Goulli R., Neziskový sektor v České republice: výsledky mezinárodního srovnávacího projektu Johns Hopkins University Praha Eurolex Bohemia 2001 str. 20

ného pražského jara se opět zvýšil zájem o činnost spolků a dalších sdružení, což mělo za následek obnovení organizací typu Junák nebo Sokol. Po okupaci Československa vojsky Varšavské smlouvy došlo opět k návratu k situaci, která zde byla před rokem 1968. Pokusy o obnovu občanského sektoru v sedmdesátých letech nenašly, díky tvrdým represím ze strany režimu, velký ohlas širší veřejnosti. Přesto je důležité zmínit, že i v sedmdesátých letech ojedinele docházelo ke vzniku petičních iniciativ. Nejznámější je Charta 77.⁷¹ V osmdesátých letech se situace začala liberalizovat a aktivita sdružení a spolků se opět začala rozšiřovat mezi veřejnost. Tento proces vyvrcholil po pádu komunistického režimu po roce 1989.

Prvním znakem vypovídajícím o změně poměrů k neziskovým organizacím po pádu komunistického režimu bylo přijetí zákona o shromažďování občanů v roce 1990 (83/1990 Sb.). V dalších letech jsou přijímány další zákony, které mají velký vliv na rozvoj neziskového sektoru na našem území. Mezi ně patří zákon o sdružování v politických stranách a hnutích (424/1991 Sb.), Zákon o svobodě náboženské víry a postavení církví a náboženských společností (308/1991 Sb.) a Zákon o registraci církví a náboženských společností (161/1992 Sb.). V roce 1991, podle zákona 171/1991 Sb., zřízen Nadační investiční fond.

V dalších letech dochází k úpravě fungování jednotlivých právních forem neziskových organizací. V roce 1995 byl přijat Zákon o obecně prospěšných společnostech (248/1995 Sb.) a v roce 1997 Zákon o nadacích a nadačních fondech (227/1997 Sb.) V dalších letech nadále docházelo k rozvoji legislativy v oblasti neziskových společností. Největší změna přišla s Novým občanským zákoníkem, který nabyl účinnosti 1. 1. 2014. Nový občanský zákoník zavedl mnoho změn do celé oblasti občanského práva a pochopitelně se dotkl i neziskového sektoru.⁷²

I přes rozvoj neziskových organizací v devadesátých letech se nedá říci, že by zde platilo nejpříznivější prostředí pro růst třetího sektoru. V době transformace ekonomiky se neziskový sektor dostal na okraj zájmu a tehdejší premiér Václav Klaus několikrát vyjádřil obavu, kvůli ekonomickým úlevám neziskovým organizacím.

⁷¹ Odpovědi na otázky neziskový sektor v České republice, Informační centrum nadací a jiných neziskových organizací, 1997, str. 6

⁷²<http://www.czech.cz/cz/Podnikani/Ekonomicka-fakta/Neziskovy-sektor> ke dni 20.3.2014

5.2. Zákonné předpisy spjaté s neziskovými organizacemi:

V této podkapitole se budu věnovat právním předpisům, které v rámci reformy veřejné správy určitým způsobem ovlivnily dění v neziskovém sektoru. V první řadě je potřeba jmenovat zákony, které přímo upravují fungování jednotlivých typů neziskových organizací. Jedná se o zákony 3/2002 Sb., Zákon o svobodě náboženského vyznání o postavení církví a náboženských společností, 424/1991 Sb., Zákon o sdružování v politických stranách a hnutích, 227/1997 Sb., Zákon o nadacích a nadačních fondech a hlavně zákon 89/2012 Sb., Nový občanský zákoník. V době před 1. 1. 2014, kdy ještě nebyl Nový občanský zákoník účinný, upravovaly postavení určitých forem neziskových organizací následující zákony. 83/1990 Sb., Zákon o sdružování občanů a 248/1995 Sb., Zákon o obecně prospěšných společnostech.

O výše zmíněných zákonech jsem již psal v kapitole zabývající se typologií neziskového sektoru. Proto v této kapitole podrobněji rozepíši další tři zákony, které byly přijaty v rámci reformy veřejné správy. Jedná se o zákony 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů, 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a zákon 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích.

5.2.1. Zákon 205/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů:

Zákon věnuje pozornost organizacím samosprávných celků a vymezuje mimo jiné, že územní samosprávný celek může ze své pravomoci k plnění úkolů, zejména k hospodářskému využívání svého majetku a k zabezpečení veřejně prospěšných činností zřizovat.⁷³

- Příspěvkové organizace jako právnické osoby, které zpravidla svojí činností nevytvářejí zisk
- Vlastní organizační složky, jako svá zařízení bez právní subjektivity
- Obchodní společnosti, akciové společnosti a společnosti s ručením omezeným
- Ústavy
- Školské právnické osoby
- Veřejné výzkumné instituce⁷⁴

⁷³Škarabelová, S, Když se řekne nezisková organizace..., Masarykova univerzita, Brno, 2002 str. 56

⁷⁴ §23 odst. 1 250/2000 Sb. rozpočtů

Vznik i zánik organizační složky je vázán na rozhodnutí zastupitelstva územního samosprávného celku a nahrazuje činnost původních rozpočtových organizací. Její zřízení je podmíněno vydáním zřizovací listiny, jejíž náležitosti jsou popsány v § 26. Organizační složky bývají zřizovány pro určité činnosti, při kterých nebude zajištění činnosti vyžadovat velký počet pracovníků, nebude potřeba složité technické vybavení atp.

Organizační složka není právnickou osobou, a proto všichni její zaměstnanci jsou zaměstnanci kraje nebo obce. Nejedná se ani o účetní jednotku, což znamená, že veškeré příjmy a výdaje organizační složky jsou obsaženy v rozpočtu zřizovatele této složky.⁷⁵

Příspěvkové organizace vznikají z rozhodnutí zastupitelstva územní správního celku. Ke svému vzniku musí být vydán zřizovací listina, jejíž náležitosti jsou upraveny v §27. Příspěvkové organizace jsou samostatné právnické osoby, tedy mají právní subjektivitu a jsou i samostatnými účetními jednotkami.

Oblast hospodaření příspěvkových organizací zřízených samosprávnými celky jsou stanoveny určité povinnosti, které zavazují nejen příspěvkové organizace, ale i jejich zřizovatele.

- Zisk z doplňující činnosti může být použit pouze ve prospěch hlavní činnosti
- Příspěvková organizace není oprávněna poskytnout dary jiným subjektům
- Pořizování věcí na splátky je možné pouze se souhlasem zřizovatele
- Zřizovatel může příspěvkové organizaci nepříznivě změnit rozpočtový návrh pouze ze závažných příčin⁷⁶

5.2.2. Zákon 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech. Zákon 219/2000 Sb. o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích:

Tyto dva zákony velmi výrazně změnily postavení orgánů veřejné správy na státní úrovni. Došlo ke změně, když všechny rozpočtové organizace byly transformovány na organizační složky státu nebo územně samosprávných celků⁷⁷

⁷⁵Škarabelová. S, Když se řekne nezisková organizace..., Masarykova univerzita, Brno, 2002 str. 56

⁷⁶Škarabelová. S, Když se řekne nezisková organizace..., Masarykova univerzita, Brno, 2002 str. 57

⁷⁷ § 41 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech

Rozpočet organizační složky státu obsahuje příjmy a výdaje, které jsou vymezené ve zřizovací listině, případně v zákoně, který organizační složku státu zřizuje. Kromě zdrojů, které pocházejí ze státního rozpočtu, hospodaří organizační složka státu i se zdroji mimorozpočtovými, kterými jsou prostředky fondů organizační složky státu, zisk získaný hospodářskou činností, peněžitě dary a prostředky a jiné. Na státní úrovni mohou orgány veřejné správy zřizovat nejenom organizační složky státu, ale i příspěvkové organizace.⁷⁸

5.2.3. Transformace rozpočtových a příspěvkových organizací (ROPO):

Po přijetí zákona 250/2000 Sb. došlo k přeměně rozpočtových organizací zřizovaných státem či obcí na organizační složku obce, obecně samosprávného celku nebo státu, příspěvkové organizace obce či územně samosprávného celku, obecně prospěšné společnosti, obchodní společnosti nebo došlo k jejich zániku.

Nejvíce se rozšířila forma příspěvkových organizací, která má ze zákona nárok na každoroční příspěvek od zřizovatele na hlavní činnost, a kromě toho má možnost vyvíjet i doplňkovou činnost, která je uvedena v její zakládací listině.

I po proběhnutí transformace ROPO, nevymizelo konkurenční prostředí mezi státními neziskovými organizacemi a nestátními neziskovými organizacemi. Toto konkurenční prostředí není vždy neprospěšné. Stát pomocí vládních neziskových organizací má možnost dostávat svým funkcím. Za zdařilý příklad transformace příspěvkových organizací ministerstva školství se uvádějí veřejné vysoké školy, které jsou specifickými nestátními neziskovými organizacemi zřizovanými zvláštním zákonem. Stát v nich vymezuje účel jejich činnosti, kterým je zajištění vzdělání.⁷⁹

5.3. Problémy neziskového sektoru:

V průzkumu, který provedl Institut sociologických studií, FSV UK v roce 1998 mezi představiteli neziskových organizací ukázal, že za největší problémy neziskového sektoru

⁷⁸Škarabelová, S., Když se řekne nezisková organizace..., Masarykova univerzita, Brno, 2002 str. 58

⁷⁹Škarabelová S., Když se řekne nezisková organizace..., Masarykova Univerzita, Brno, 2002, str. 58-59

v České republice považují zejména nedostatek finanční podpory jak od soukromých osob tak i nedostatek finanční podpory od státu.⁸⁰

Nedostatek finanční podpory od soukromých osob označilo za vážný problém 29,8% dotazovaných. Na druhém místě skončil problém s nedostatečnou státní finanční podporou (27,2%), třetí nedostatek jasných právních předpisů a čtvrté místo patří nedostatku morální podpory ze strany vlády (22,2%). Z výsledku této studie lze tedy jasně vyčíst, že největším problémem, který ohrožuje fungování neziskových organizací v České republice je jednoznačně získávání finančních prostředků.

Možnost nápravy je viděna v decentralizaci tj. v přechodu na financování neziskových organizací přes obce a regiony kde by vztahy byly průhlednější. Dalším řešením by byl přechod od systému dotací na systém zakázek. Systém dotací navozuje stav, kdy jsou neziskové organizace státu podřízeny. Zde je vidět odlišný pohled státní správy, která argumentuje, že podpora občanských sdružení nemá charakter veřejných zakázek a je blíže ke grantovému systému. Za snahou o přechod na systém veřejných zakázek je spíše snaha vyhnout se důsledné kontrole.⁸¹ Státní systém podpory čelí kritice, že je založen na principu centrálního plošného rozdělování. Dochází k rozdělování podle zastaralého líče, který nereflektuje rozvoj neziskového sektoru v posledních 25 letech.

Dalším nedostatkem, na který bylo velmi často poukazováno, je nedostatek jasných právních předpisů. Zde však došlo k určitému zlepšení po vydání zákona o nadacích a nadačních fondech, který v určité míře zlepšil právní úpravu neziskového sektoru. Před vydáním tohoto zákona docházelo k překrývání obsahové náplně nadací, obecně prospěšných společností atd.

Posledním problémem neziskového sektoru, kterým bych chtěl uvést, je problém nedostatečné morální podpory, které se dostává organizacím od vlády. Politická reprezentace v devadesátých letech nikdy aktivně nevystoupila na obranu neziskového sektoru a nesnažila se zlepšit jeho image u obyvatel. Mnoho politiků zaujalo k neziskovému sektoru rezervovaný

⁸⁰ Frič, P., Goulli R., Neziskový sektor v České republice: výsledky mezinárodního srovnávacího projektu Johns Hopkins University Praha Eurolex Bohemia 2001 str.87

⁸¹ Frič P., Goulli R., Neziskový sektor v České republice: výsledky mezinárodního srovnávacího projektu Johns Hopkins University Praha Eurolex Bohemia 2001 str. 88

postoj, který byl mnohokrát zdůvodňován obavou ze zneužívání daňových zvýhodnění, nebo že se neziskové organizace stanou místy pro praní špinavých peněz.⁸²

5.4. Možnosti tu jsou o.p.s.

Na závěr své práce bych rád uvedl příklad jedné konkrétní neziskové organizace. Vybral jsem si plzeňskou neziskovou organizaci Možnosti tu jsou o.p.s. Obecně prospěšná společnost Možnosti tu jsou (dále MTJ) byla zřízena v roce 2007 jako dceřiná společnost Diakonie České církve evangelické se střediskem v Plzni. Cílem MTJ je měnit situaci lidí se zdravotním postižením na trhu práce v Plzeňském kraji poskytováním obecně prospěšných služeb a dalších aktivit.

MTJ v současné době provozuje několik pracovišť a to kavárnu a restauraci Kačaba, secondhand Second Help, kavárnu Čarokraj a dílny v Merklíně, Sušici a Třemošné. Celkově v těchto pracovištích zaměstnávají MTJ 96 lidí se zdravotním znevýhodněním. V následujících podkapitolách budu více informovat pouze o pracovištích Kačaba a Second Help, které jsou nejvýznamnější a z důvodu, že pracoviště Čarokraj je typově velmi podobné Kačabě.

5.4.1. Pracoviště Kačaba

Kavárna a restaurace Kačaba je sociální firma se sídlem v Plzni. Byla založena v roce 2005 za spoluúčasti Evropské unie a Plzeňského kraje. Do roku 2012 Kačaba měla statut chráněné dílny, tento pojem byl 1. 1. 2012 zákonem 435/2004 Sb. změněn na chráněné místo.

Na tomto pracovišti MTJ se provádí tři základní činnosti. První činností je zaměstnávání osob se zdravotním postižením. V prostorách kavárny a restaurace pracovalo 20 osob se zdravotním postižením, definovaným podle §67 zákona 435/2004 Sb., o zaměstnanosti. Po otevření kuchyně došlo k zaměstnání dalších deseti osob se zdravotním postižením.

Druhým je program pracovní rehabilitace. Definici pracovní rehabilitace nalezneme v § 69 zákona 435/2004 Sb. a jedná se o: „*činnost zaměřenou na získání a udržení vhodného*

⁸² Frič P., Goulli R., Neziskový sektor v České republice: výsledky mezinárodního srovnávacího projektu Johns Hopkins University Praha Eurolex Bohemia 2001 str. 92

zaměstnání pro osoby se zdravotním postižením. “ V roce 2012 se programu pracovní rehabilitace zúčastnilo 12 účastníků, přičemž 5 z nich tento program ukončilo.⁸³

Posledním je program podporovaného zaměstnávání neboli tranzitní program. Tato služba navazuje na program pracovní rehabilitace a má za cíl najít pro absolventy pracovní rehabilitace stálé zaměstnání. Úspěšnost tranzitního programu je dlouhodobě na 80%.¹⁷

5.4.2. Pracoviště Second Help:

Second Help jsou prodejny oblečení typu secondhand a mají několik pracovišť v Plzni a další v Rokycanech a Klatovech. Second Help zaměstnává osoby se zdravotním postižením a je pracovištěm s návazností na program pracovní rehabilitace. Second Help byl založen v roce 2010. Second Help v současné době nabízí zaměstnání patnácti lidem se zdravotním postižením⁸⁴

V oblasti financování vykázaly pracoviště Second Help, v roce 2012, zisk ve výši 175 013,76 Kč. Celkový příjem za toto období činil 5 671 694,51 Kč a největší podíl v něm měla dotace od úřadu práce v hodnotě 4 035 940,21 Kč. Příjem z tržby 2 989 803,67 Kč. Kávárna a restaurace Kačaba v témže roce vykázala ztrátu 154 360, 92 Kč. Celkový příjem činil 5 671 694,51 Kč, z toho 3 563 424,74 Kč byla dotace od Úřadu práce a 1 267 047, 77 Kč si Kačaba vydělala vlastním provozem. Chybějící finanční prostředky byly dotovány dalšími projekty Diakonie ČCE.

⁸³<http://www.diakoniezapad.cz/res/data/007/000963.pdf?seek=1385975881> ke dni 20.3.2014

⁸⁴<http://www.moznostitujsou.cz/second-help/> ke dni 20.3.2014

6. Závěr:

Cílem mojí práce bylo přiblížit fungování neziskových organizací a blíže specifikovat jejich postavení, jednak v rámci společnosti, ale i v právním řádu České republiky. Situace ohledně neziskových organizací v současné době v České republice rozhodně není uspokojivá, i přesto to, že se v posledních letech velmi zlepšila. V době vlády komunistické strany byly neziskové organizace považovány za potenciálně nebezpečné pro tehdejší socialistické zřízení, a proto se dá napsat, že zde byly neziskovému sektoru „házeny klacky pod nohy“. Bohužel ani po přechodu k demokracii se postavení neziskového sektoru nezlepšilo na úroveň, jakou by si kvůli své důležitosti pro společnost určitě zasloužil. V rámci transformace ekonomiky z plánované na tržní, převládal mezi českými politiky názor, že důležité je v první řadě dokončit reformu ekonomiky a až po jejím skončení by se měl začít budovat a podporovat neziskový sektor. Bohužel tento krok znamenal, že ani v současné době, více než dvacet let od sametové revoluce, není český neziskový sektor na srovnatelné úrovni jako v západních zemích. Známý je názor bývalého českého prezidenta Václava Klause, který dokonce zavedl pojem NGOismus, který hanlivým způsobem označuje domnělou ideologii vyzdvihující neziskové nevládní organizace nad demokraticky volené orgány.

Kladně se musí hodnotit, že i přes odvedení neziskového sektoru na „vedlejší kolej“, došlo k přijetí zákonů, které jej upravují. Mezi nimi je nutné zmínit zákon o nadacích a nadačních fondech, zákon o shromažďování a mnohé další. Nelze neopomenout největší reformu občanského práva za poslední roky, ke které došlo přijetím Nového občanského zákoníku. V rámci změn, které Nový občanský zákoník přinesl, se spousta novinek dotkla i organizací působících v neziskovém sektoru.

Je pochopitelné, že bez dostačující právní úpravy není rozvoj neziskového sektoru možný, ale možná ještě důležitější podmínkou pro rozvoj neziskového sektoru je občanská participace. Tuto tezi jasně potvrzuje i výzkum, zmíněný v bakalářské práci, kde lidé činí v neziskovém sektoru, na prvním místě současných problémů jednoznačně uvádějí nedostatek finančních prostředků od dobrovolných přispěvatelů a až na druhém místě byl uveden problém financování z veřejných zdrojů. Bez zapojení většího množství lidí neziskový sektor v budoucnu nebude moci vykazovat takové zlepšení, jaké by mít mohl. Z tohoto důvodu je morální podpora organizacím na stejném stupni důležitosti, jako státní finanční podpora. Když zde používám pojem „občanská participace“, nemám na mysli pouze finanční přispívá-

ní, ale i formu dobrovolnické výpomoci, která je s neziskovým sektorem velmi úzce spjata. Dobrovolnická činnost je znakem občansky uvědomělé společnosti.

Zde se musí uvést i druhá strana problému, a tou je, že neziskové organizace musí samy pracovat na zlepšení své pověsti a více přesvědčovat lidi o důležitosti své role v celé společnosti, jako alternativy k veřejnému a tržnímu sektoru. Dalším problémem, který může snižovat kredit neziskových organizací v očích veřejnosti, je možnost zneužívání výhod neziskového sektoru k zisku nebo k legalizaci výnosů z trestné činnosti.

Kdybych měl tedy na úplný závěr shrnout vše, co bylo výše napsáno, tak bych vyzdvihl, že bylo v posledních dvaceti pěti letech učiněno nemálo kroků k rozvoji třetího sektoru, zvedlo všeobecné povědomí o této problematice, ale stále je mnoho příležitostí k zlepšení, jak po stránce právní, tak i v oblasti aktivity lidí na činnosti neziskového sektoru. Konkrétní kroky, které by mohly pomoci tuto situaci vyřešit, bych rád uvedl, opětovné zavedení institutu chráněné dílny, který byl zrušen k 1. 1. 2012 nebo více stimulovat lidi, včetně nezaměstnaných k zapojení do dobrovolnické činnosti.

7. Resumé:

Topic of my thesis is non-profit sector and its cooperation with public administration. Non-profit sector provides alternative to public administration and commercial sector. It means that Non-profit sector has irreplaceable place in healthy society.

In the last century non-profit sector passed through the many problems. In the twentieth after foundation of Czechoslovakia non-profit sector experienced its golden age associated with great increase. However, it was violently interrupted by Nazi occupation and then by undemocratic communist government which had no interest in its development. After velvet revolution in 1989 there was a boom of non-profit organization. However this development was insufficiently supported by government. Well known is an opinion of Czech former president Václav Klaus who supports idea that non-profit organizations concentrate too much power in their hands and it might be dangerous for democracy. This situation reflected in fact that Czech Republic for a long time did not have a sufficient legislation about non-profit sector. Insufficient legislation is a problem until today and non-profit organization still struggle with that.

However it is not possible only to criticized evolution in last twenty five years. It is necessary to point out that in last years, there were passed a plenty of laws about non-profit sector. For example law Act Nr. 86/1990 Coll.

There is doubt that without functional legislation is impossible to further develop the non-profit sector but in my opinion the same level of importance as legislation has civic participation. In form financial contributions or volunteering. And this topic is in my opinion the biggest challenge for the future. Non-profit organizations must gain trust of the people and try to involve more people in their activities. If they want to succeed it is really necessary to gain a bigger morale support from government.

8. Zdroje:

8.1. Literatura:

- Duben R., Neziskový sektor v ekonomice a společnosti, Codex Bohemia, 1996 stran 373, ISBN 80-85963-19-1
- Dvořák T., Obecně prospěšná společnost, Praha, ASPI Publishing, 2004, stran 75 ISBN 80-86395-92-8
- Frič P., Goulli R. a kolektiv., Neziskový sektor v ČR. Výsledky mezinárodního srovnávacího projektu JohnsHopkins University, Praha, Eurolex Bohemia, 2001, 203 stran, ISBN 80-86432-04-1
- Kaldor M., The Idea of Global Civil Society, 2003, Royal Institute of International Affairs, New York
- Kolektiv autorů, Nevýdělečné organizace. Daně – právo 2005, Segment, 2005, 190 stran, ISBN 80-7357-076-9
- Machálek P., Nesrstová J., Základy Fundraisingu a projektového managementu, 2011, Masarykova Univerzita, Brno, 111 stran, ISBN 978-210-5518-6
- Müller K., Češi a občanská společnost. Pojem, problémy a východiska, 2002, Triton, Praha, 251 stran, ISBN 80-7254-232-X
- Odpovědi na otázky Neziskový sektor v České republice, Praha, Informační centrum nadací a jiných neziskových organizací, 1997, stran 22
- Pestoff V., Multi-stakholding and Local Economic Democracy, CiES
- Potůček M., Nejen trh. Role trhu, státu občanského sektoru v proměnách české společnosti, 1997. Sociologické nakladatelství, Praha, stran 188, ISBN 80-85850-26-5
- Rektořík J. a kolektiv, Organizace neziskového sektoru, Základy ekonomiky, teorie a řízení, Ekopress s.r.o. 177 stran, ISBN 80-86119-41-6
- Růžičková R. Neziskové organizace. Vznik, účetnictví, daně, 2004, ANAG, stran 199, ISBN 80-76263-220-5
- Salamon L. M., Anheier H. K., Definding of the Nonprofit sector, 1997, Manchester University Press, Manchester
- Salamon L.M., Anheier H.K., Nástup neziskového sektoru, 1999, Agnes, Praha, stran 59, ISBN 80-902633-1-3

- Salamon L. M., Anheier H. K., The International Classification of Nonprofit Organization, JohnsHopkinsComparativeNonprofitsectore Project, ICNPO Revision 1
- Strnadová L., Současné podoby občanské společnosti. Kritická perspektiva, Plzeň, Aleš Čeněk s.r.o., 2008, 360 stran, ISBN 978-80-7380-081-9
- Škarabelová S. a kolektiv, Definice neziskového sektoru, 2005, Centrum pro výzkum neziskového sektoru, Brno
- Škarabelová S. a kolektiv, Když se řekne neziskový sektor... Příručka pro zastupitele krajů, města a obcí, Brno, Masarykova univerzita, 2002, 129 stran, ISBN 80-210-3031-3

8.2. Právní předpisy:

- 83/1990 Sb., o sdružování občanů
- 85/1990 Sb., o právu petičním
- 202/1990 Sb., o loteriích a jiných podobných hrách
- 424/1991 Sb., o sdružování v politických stranách a hnutích
- 586/1992 Sb., o daních z příjmu
- 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod
- 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech
- 198/2000 Sb., o dobrovolnické službě
- 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech
- 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích
- 89/2012 Sb., Nový občanský zákoník
- 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních celků
- 68/2013 Sb., o změně právní formy občanského sdružení na obecně prospěšnou společnost a o změně zákona č. 248/1995 Sb.
- 3/2002 Sb., zákon o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností
- 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi
- 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních celků

8.3. Internetové stránky:

- <http://www.dotaceonline.cz/Page.aspx?SP=118>
- <http://www.mfcr.cz/cs/verejny-sektor/podpora-z-narodnich-zdroju/neziskove-organizace/zakladni-informace>
- <http://www.donorsforum.cz/nadace-a-fondy/nadace.html>
- <http://www.neziskovky.cz/clanek/1455/512/darcovstvi/jak-darovat/>
- <http://www.czech.cz/cz/Podnikani/Ekonomicka-fakta/Neziskovy-sektor>
- <http://www.diakoniezapad.cz/res/data/007/000963.pdf?seek=1385975881>
- <http://www.moznostitujsou.cz/second-help/>
- <http://www.donorsforum.cz/nadace-a-fondy/nadacni-investicni-fond.html>

9. Seznam příloh:

Příloha č. 1 - Pestoffův trojúhelník

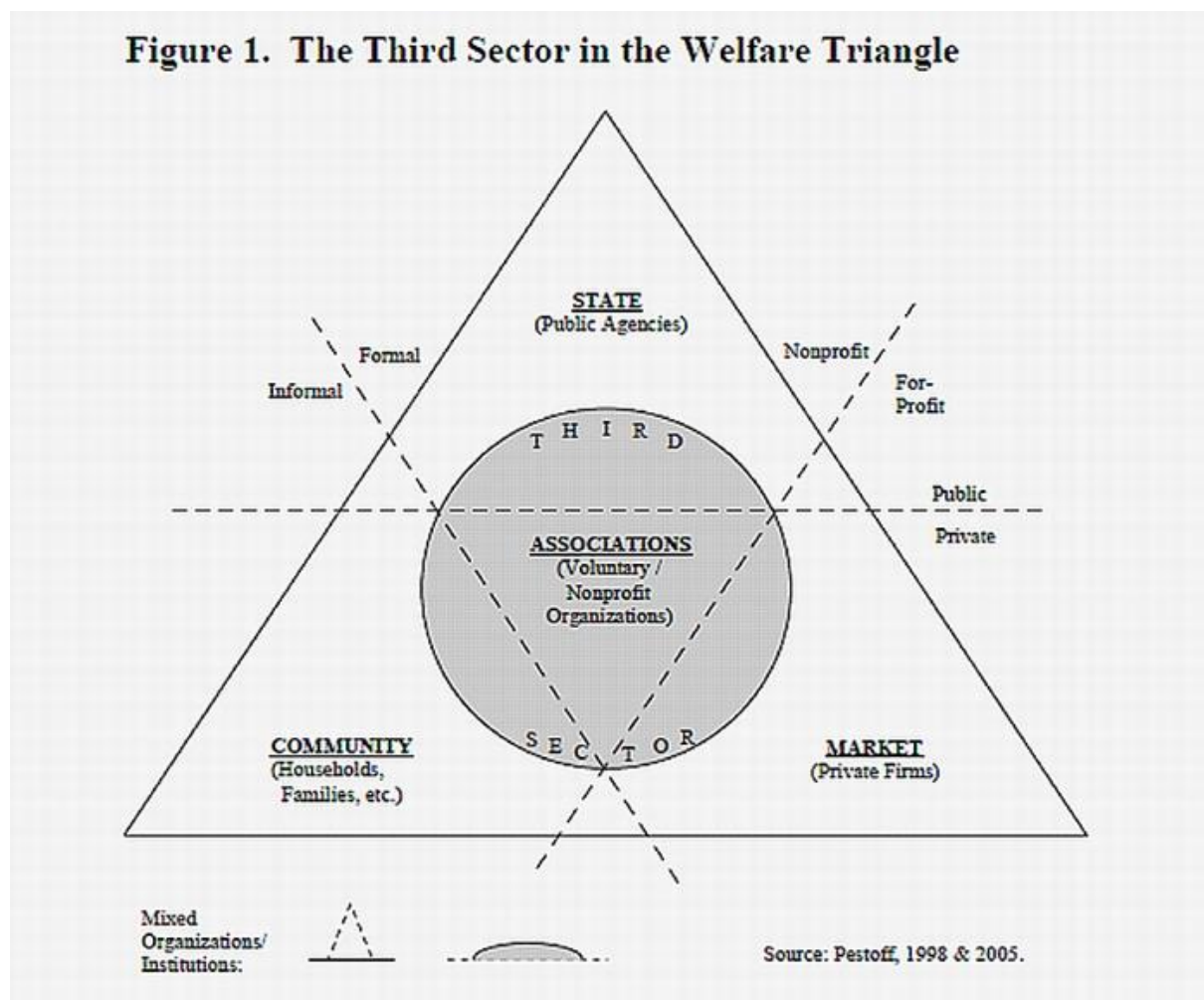
Příloha č. 2 - Seznam registrovaných církví a náboženských organizací v České republice

Příloha č. 3 – Organizační struktura Možnosti tu jsou o.p.s.

10. Přílohy

10.1. Příloha č. 1

Pestoffův trojúhelník:

10.2. Příloha č. 2

Seznam registrovaných církví a náboženských organizací v České republice

Č.	Název církve, náboženské společnosti	Datum rozhodnutí MK, (č.j.)	Datum registrace, resp.recepce (rok 1991)
1.	Apoštolská církev	--	1989
2.	Bratrská jednota baptistů	--	1951
3.	Církev adventistů sedmého dne	--	1951(1952-56 odňato)
4.	Církev bratrská	--	1951

5.	Církev československá husitská	--	1920
6.	Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů	--	1. 3. 1990 *
7.	Církev řeckokatolická	--	recepce z Rakouska-Uherska(1950-68 odňato)
8.	Církev římskokatolická	--	recepce z Rakouska-Uherska
9.	Československá církev evangelická	--	recepce z Rakouska-Uherska
10.	Evangelická církev a. v. v ČR	--	recepce z Rakouska-Uherska
11.	Evangelická církev metodistická	--	1951
12.	Federace židovských obcí v ČR	--	recepce z Rakouska-Uherska
13.	Jednota bratrská	--	recepce z Rakouska-Uherska
14.	Křesťanské sbory	--	1956
15.	Luterská evangelická církev a. v. v ČR	19. 1. 1995(č.j. 360/95)	19. 1. 1995
16.	Náboženská společnost českých unitářů	--	1930
17.	Náboženská společnost Svědkové Jehovovi	1. 9. 1993(č.j. 8475/1993)	1. 9. 1993
18.	Novoapoštolská církev	--	1956
19.	Pravoslavná církev v českých zemích	--	recepce z Rakouska-Uherska
20.	Slezská církev evangelická a. v.	--	recepce z Rakouska-Uherska
21.	Starokatolická církev v ČR	--	recepce z Rakouska-Uherska

* registrace na základě usnesení Vlády ČR ze dne 21. 2. 1990 č. 51. 2.

2. Círky a náboženské společnosti registrované podle zákona č. 3/2002 Sb.

Č.	Název církve, náboženské společnosti	Datum rozhodnutí MK, (č.j.)	Datum registrace
22.	Církev Křesťanská společenství	19. 6. 2002(č.j. 4563/2002-22)	20. 6. 2002
23.	Obec křesťanů v České republice	3. 9. 2002(č.j. 8213/2002-23)	4. 9. 2002
24.	Mezinárodní společnost pro vědomí Krišny, Hnutí Hare Krišna	21.11.2002(č.j. 11830/2002-24)	21.11. 2002
25.	Česká hinduistická náboženská společnost	25.11.2002(č.j. 11597/2002-25)	25. 11. 2002
26.	Ústředí muslimských obcí	30. 8. 2004(k č.j. 4874/2004)	17. 9. 2004
27.	Ruská pravoslavná církev, podvorje patriarchy moskevského a celé Rusi v České republice	2. 5. 2007(k č.j. 15996/2006)	26. 5. 2007
28.	Buddhismus Diamantové cesty linie Karma Kagjü	16. 5. 2007(k č.j. 12449/2006 OC)	8. 6. 2007

29.	VišvaNirmala Dharma	25. 6. 2007(č.j. 13654/2006)	14. 7. 2007
30.	Církev živého Boha	27. 11. 2007(k č.j. 8009/2007)	15. 12. 2007
31.	Církev Nová naděje	12. 8. 2009(č.j. MK 5577/2009 OC)	3. 9. 2009
32.	Církev Slovo života	15.7. 2010 č.j. MK 11623/2010 OC	6.8. 2010
33.	Církev víry	30.4. 2012 č.j. MK 24865/2012 OC	22. 5. 2012
34.	Církev Svatého Řehoře Osvětitel	6. 3. 2013 č.j. MK 12485/2013 OC	27. 3. 2013
35.	Armáda spásy	4. 9. 2013 č.j. MK 40633/2013	25. 9. 2013
36.	Církev Nový Život	3. 10. 2013, č.j. MK 39252/2013 OC	25. 10. 2013

3. Svazy církví a náboženských společností registrované podle zákona č. 3/2002 Sb.

Č.	Název svazu církve a náboženské společnosti	Datum rozhodnutí MK, (č.j.)	Datum registrace
1.	Vojenská duchovní služba	31. 1. 2005(k č.j. 21427/2004)	4. 2. 2005
2.	Ekumenická rada církví v České republice	29. 6. 2005(č.j. 9519/2005)	19. 7. 2005

4. Podané návrhy na registraci církve/náboženské společnosti/svazu církví a náboženských společností

Č.	Název církve, náboženské společnosti	Datum podání návrhu, (č.j.)
1.	Ukrajinská pravověrná řecko – katolická církev	25.5.2011 (č.j. MK 28574/2011 OC)
2.	Křesťanská církev svobodných řeholníků	28. 1. 2013 (č.j. MK 7159/2013)
3.	Řád Strážců koruny a meče krále železného a zlatého	3. 5. 2013 (č.j. MK 22143/2013 POD)
4.	Církev husitská Jana Žižky z Trocnova	11. 9. 2013 (č.j. MK 41513/2013)

5. Církev a náboženské společnosti, které nebyly registrované podle zákona č. 3/2002 Sb.

Č.	Název církve, náboženské společnosti	Datum rozhodnutí MK, (č.j.)	Datum nabytí právní moci rozhodnutí MK
1.	Ekumenická církev svatého Jana Jeruzalémského, řádu rytířů Rhodosu a Malty	23. 10. 2002(k č.j. 4059/2002)	25. 10. 2002
2.	Ukrajinská řeckokatolická církev	26. 5. 2004 (rozhodnutí ministra kultury o zamítnutí rozkladu)(k č.j. 8843/2004)	3. 6. 2004
3.	Židovské Centrum Chai	30. 8. 2004(k č.j.7240/2004)	20. 9. 2004
4.	Arménská apoštolská pravoslavná církev	12. 9. 2006(k č.j.3038/2006)	20. 6. 2006
5.	Církev Nový Život	16. 2. 2010(č.j. MK 1696/2010 OC)	27. 2. 2010
6.	Církev husitská	17. 10. 2011 (č.j. MK 51556/2011 OLP)	26. 10. 2011

7.	Pivní církev	28. 6. 2012 (č.j. MK 42335/2012 OC)	19. 7. 2012
8.	Církev husitská	1. 11. 2012 (č.j. MK 66214/2012 OLP) zamítnutí návrhu na registraci	22. 11. 2012
9.	Církevní zdužení Jednota sv. Klimenta	8. 3. 2013 (č.j. MK 12683/2013 OLP)	21. 3. 2013

10.3. Příloha č. 3

Organizační struktura Možnosti tu jsou o.p.s.

